f 5047
ET/16
MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM Központi Könyvtára
Telefon: 176-827 Telex: 224186 mkke h
1828 Budapest 5. pf. 489

KÖZGAZDÁSZ
A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXX. ÉVFOLYAM, 8. SZÁM — ÁRA: 4 FORINT — 1988. ÁPRILIS 21.

Április 21.: KISZ-küldöttértekezlet

Válságprogram

A KISZ-bizottság küldöttgyűlési beszámolója a következő általános értékelést adja az elmúlt egy évről: „Ez az év fordulópontot jelent az egyetemi ifjúsági közélet történetében. Befejeződött az a folyamat, amely 1981 óta jellemezte egyetemünket. E folyamat lényege az volt, hogy a KISZ feladva monopol szerepét, fokozatosan átadta funkcióit a kialakuló hallgatói önkormányzatoknak. Ezzel az örkormányzatok előbb a hallgatói öntevékenység területén jelentek meg (közművelődés, tudományos tevékenység), majd a kollégiumok és a diákszociális ügyek is hallgatói jogon szerveződő testületek kezébe kerültek. Ezt a folyamatot tetőzte be a HT megalakulása, majd sikeresnek minősíthető első éve. Így eddigi stratégiánk egyik alapeleme megvalósult. A külső környezet továbbra is elsősorban negatív volt. A párt mélyülő válságtendenciái, az ország romló gazdasági helyzete és közhangulata természetesen az egyetem ifjú oktatóira és hallgatóira is hat. A politikai nyilvánosság hiánya miatt a felmerülő alternatívák mögé a „legális" intézményrendszeren belül — nem lehet felsorakozni. A hallgatók egy része erre úgy reagál, hogy az intézményrendszeren kívül keresi a megoldásokat, válaszokat. Ez látványos összeütközésekhez vezetett az IP-n is. Az egyetemi KISZ erre

a kettős kihívásra

nem tudott megfelelő választ adni, elsősorban azért, mert a KISZ-bizottság szűk környezete jelentette a mozgalmat. Nyilvánvaló, hogy a szerszervezetfejlesztés, a politikai befolyásolás csatornáinak továbbépítése létkérdéssé vált, identitásunkat csak így szerezhetjük vissza. A szervezet fejlesztése természetesen nem lehet öncél, feladata a politikai célok megvalósításának lehetővé tétele. E célok újrafogalmazása az új helyzetben elkerülhetetlen, erre teszünk javaslatot a politikai program tervezetében."

A következőkben ebből idézünk. A dokumentum abból az alapvető értékelésből indul ki, hogy „Magyarország társadalma ma válságban van". Ennek egyik tényezőjét abban látja, hogy „gazdaságunk és társadalmunk kibontakozásának egyik fő akadája az a rövidlátó politika, amely akadályozza a tények és vélemények nyilvánosság elé tárását. Új — sajtószabadságot biztosító — sajtótörvény, a gyülekezési, szólás-, egyesülési szabadságot biztosító jogszabályok, az állami és párttevékenységek nyilvánosságra hozatala szükséges". A párt válságát elemző részben egyebek mellett ezt olvashatjuk: (ez) „a vezetés válsága: a vezetés stílusa egy korábbi korszak szükségleteit tükrözi (»illegális működés«). A frakcióharcok kendőzöttsége miatt a párttagság nem sorakozhat fel egy-egy platform mögé. A legfelső vezetői posztok jó részét személyileg is alkalmatlan emberek töltik be (legalábbis ez derül ki cselekvéseikből és megnyilvánulásaikból)". „A KISZ rétegszervezetek föderációjaként működjön — így a KISZ válságáról szóló fejezet —, az egyetemi rétegszervezet támogassa

országos hallgatói önkormányzat

létrehozását és az eddig általa gyakorolt érdekképviseleti jogosítványokat adja át neki." A helyi kérdésekkel kapcsolatban a programtervezet „a képzéskorszerűsítés folyamatában a tartalmi kérdések" előtérbe kerülése mellé áll, és igényli, hogy „növelje az egyetem a hallgatók külföldi tanulmányi és ösztöndíj-lehetőségeit".

Az egyetemi ifjúsági mozgalmakról szóló fejezetet jelentősége miatt érdemes teljes egészében idézni: „Az ifjúsági mozgalmak válságának jele, hogy a (KISZ-en kívüli) csoportok alapvetően a „nagypolitika" kérdései felé fordultak, nagyrészt azért, mert több szervezet belső működésében súlyos problémák vannak. A politikai szerepet játszó ifjúsági mozgalmakkal kapcsolat a KISZ a következő elvek szerint kíván tevékenykedni: A politikai szerepet játszó szervezetekkel a

„versenyző-együttműködés"

stratégiáját kell alkalmazni; a „versenyző együttműködés" keretében nyíltan kell szólni az esetleges véleménykülönbségekről, lefolytatni a vitákat, nyílt választási harcot kell folytatni a HT és más önkormányzatok választásánál; ugyanakkor a közös ügyekben továbbra is együtt kell működni, ilyen együttműködés nemcsak az egyetemi, hanem országos szinten is lehetséges, amennyiben ehhez partnereket találunk; hangsúlyozottan támaszkodunk a HPCS-kre, fontosnak tartjuk aktívabb tevékenységüket; gyakorlati tevékenységünk elméleti megalapozásában továbbra is építünk a szakkollégiumok elméleti eredményeire."

Végül az egyetemi KISZ-szervezet gondjait elemző rész a következő megállapítással zárul: „A KISZ-tagság feltétele a politikai program támogatása". A teljes beszámoló és programtervezet a KISZ Bizalmasban olvasható. A dokumentumokat az április 21-ei küldöttgyűlés elé terjesztik.

K. S.

Kelet-európai „Jazz" Napok

Dresch Mihályék erdélyi népdalokat dolgoztak fel
(Képriport a 8. oldalon.)

A személyi felelősségről, a négy értelmiségi kizárásáról

Az országos pártéértekezlet *állásfoglalás-tervezetéről* készített egyetemi munkaanyagot vitatták meg a kari pártalapszervezetek legutóbbi taggyűléseiken. Az *elhangzott véleményeket összegző*, a pártbizottság elé kerülő előterjesztés egyik kulcsfontosságú megállapítása, hogy az egyetemi párttagság egyetért abban: a politikai rendszer megújulása csakis egy átfogó, radikális személycserével garantálható. Ha érvényes az országos pártértekezlet állásfoglalás-tervezetének azon megállapítása, hogy a helytelen elosztásért, illetve a helyes döntések végrehajtásának elmaradásáért felelős a KB és a kormány, akkor *ennek a KB-nek és a kormánynak le kell mondania.* Részben ezzel a kérdéssel is összefügg a kereskedelmi kari alapszervezetnek az a véleménye, hogy a KB apparátusa nem volt képes az eddigi viták eredményeit összesíteni és annak megfelelően alakítani ki az állásfoglalás-tervezetet. Ezért azt javasolták, hogy a pártértekezlet *válasszon egy szövegező bizottságot, amelyben ne legyenek képviselve a pártapparátus tagjai.*

Egyetértés volt abban is, hogy *szükség van a párt új programjának és szervezeti szabályzatának kidolgozására.* Több alapszervezet javasolta, hogy *hozzák előre a XIV. kongresszust a jövő évre*, döntően ezzel a két napirendi ponttal.

Annak megállapításával, hogy a tervezetből — amely helyett amúgy is jobb lett volna vitaanyagot kibocsátani — hiányzik az átfogó és kritikus helyzetelemzés, a tagság *a legtöbb megjegyzést a párt szervezeti-működési rendjéhez fűzte.* Leszögezik, hogy a párt jelenlegi struktúrája, működési mechanizmusa történelmileg túlhaladottá vált. A párt monolitikus felfogása, *a frakciótilalom és a demokratikus centralizmus elve egy tömegpárt esetében nem érvényesíthető.* A pártegység állásfoglalástervezetbeli értelmezését túlságosan szűknek tartják. Különösen élesen vetődött fel a társadalomtudósok helyzete ezzel kapcsolatban: hogyan vethetnek fel akkor nyilvánosan új gondolatokat. *A nyilvánosság kulcskérdés!* A tényleges választás és döntés feltétele az alternatívák és az egyéni álláspontok ismerete. Felvetették, hogy az egyes vezetői posztok betöltésének két ciklusra való korlátozását ne a XIII. kongresszustól számítsák, hanem a valódi megválasztás időpontjától! Az államélet demokratizmusával kapcsolatban javasolták, hogy *hozzanak létre közigazgatási bíróságokat és alkotmánybíróságot.*

Végezetül egy nem közvetlenül idekapcsolódó információ a taggyűlések jegyzőkönyveit összegző pártbizottsági anyagból: *„A négy értelmiségi kizárásáról* a taggyűléseket megelőzően értesültünk. *Párttagjainkat megdöbbentette a hír*, több alapszervezetünk határozatban *tiltakozott az eljárás ellen.* Ami ebből a tervezet vitájához kapcsolódik: erőteljes elkeseredést váltott ki, mert azt a benyomást kelti, hogy *a Politikai Bizottság nem akarja elfogadni a bírálatot.* Sokak *a társadalomkutató értelmiség elleni támadásnak érzik*, és ezek után sokkal szkeptikusabbak az országos pártértekezlet eredményességét tekintve."

k. s.

Meghívó

A Pénzügy Klub soron következő rendezvénye: Likviditási zavarok a magyar bankrendszerben? Vendégek: *Demján Sándor* Magyar Hitel Bank Rt. vezérigazgatója, *Puskás Sándor* Országos Kereskedelmi és Hitel Bank Rt. vezérigazgató-helyettese, *Hegedüs Oszkár* Budapest Fejlesztési és Hitel Bank Rt.

Időpont: 1988. április 26., 19 óra. Helye: MKKE tanácsterem.

Pénzügy tanszék

Áramlat

Társadalomelméleti előadásokat rendez az ELTE Ságvári-termében (Múzeum körút 6—8.) a KISZ KB agitációs és propagandaosztálya (APO).

Május 4.: Kéri László Társadalmi önszerveződés Magyarországon.

Május 11.: Schlett István: A magyar politikai rendszer megújulásának egyik alternatívája: az alkotmányos egypártrendszer.

Az előadások este 7 órakor kezdődnek.

Kedves barátaink!

Mint bizonyára tudjátok, már egy éve dolgozik egyetemünkön a hallgatók új érdekképviseleti szerve, a Hallgatói Tagozat. Az áprilisban összehívott ifjúsági parlament bizalmat szavazott a testületnek, egy fő kivételével. Sajnos, tagjaink közül néhányan végeznek, néhányan pedig egyéni problémák miatt mondtak le tagságukról. Az eredményes működés érdekében szükséges, hogy sorainkat pótválasztás útján kiegészítsük. Ehhez kérjük pártoló együttműködéseteket.

1988. április 27—29. között az aulában elhelyezett számítógépek segítségével, titkos választással 4 fő rendes HT-tagot és 1 fő póttagot választunk meg. (Mandátumuk 1989. márciusáig szól, akárcsak a HT többi tagjáé.) Kérünk titeket, hogy állítsatok jelölteket a választásra s a szavazáson való részvétellel is segítsetek minket.

A választásra egyénileg, vagy csoportosan bárki állíthat jelölteket, akár magát is jelölheti A jelöltek neveit 1988. április 26., este 8 óráig kell eljuttatni a Hallgatói Tagozat irodájába (I. emelet 156.) *Lenger Csaba*, vagy *Szabó Zoltán* fakkjába, vagy személyesen nekik.

A jelöltek számára kötelezően ajánlott, hogy részt vegyenek az 1988. április 20-i, 25-i, vagy 26-i jelölőgyűlések egyikén, ahol kifejthetik programjaikat, elképzeléseiket. A jelöltek egyéb irányú népszerűsítését a Hallgatói Tagozat is segíti.

Kérjük segítségeteket mindehhez, s várjuk jelöltjeiteket!

Előre is köszöni fáradozásotokat a Hallgatói Tagozat.

Emlékeztetőül: 1988. április 27—29., választás, aula; jelölés: 1988. április 20., 19 óra, 238. terem; 1988. április 25., 18 óra, 3005. terem; 1988. április 26., 19 óra, 3005. terem.

József Attila-díjas oktatónk

Takács Zsuzsa, a Nyelvi Intézet újlatin nyelvek tanszékének docense költői és műfordítói munkássága elismeréseül József Attila-díjban részesült. Gratulálunk!

Jövőre, köztünk, ugyanitt...?

Első hét a Rajkban

„Sűrített" programmal várjuk barátainkat április 23—28 között. Nem tagadjuk — az elnevezés is sugallja — elsősorban az elsősöket célozzák ezek a rendezvények.

Gyakran éri a kollégiumot a bezárkózás vádja. Mi ezt nem érezzük, számunkra a kollégium nem zárt intézet: inkább a szabadság tere. A külvilágból sok információ jut el hozzánk, a kollégisták sokfelé megfordulnak, barátaiktól, ismerőseiktől más szervezetekből — melyeknek szintén tagjai — behoznak a kollégiumba programokat, híreket, amiket kisebb-nagyobb csoportokban megbeszélünk, véleményt formálunk róluk. Ezek a viták, nézetkülönbségek persze idő-, és energiaigényesek. Elkerülhetetlen, hogy egy olyan intenzív együttlétre, gyakori közös gondolkodásra, cselekvésre épülő szervezet, közösség, mint amilyen a mi kollégiumunk, a külvilág szemében zárkózottnak tűnjön. De ez csak első közelítésben látszik így. S kicsit minden közösségben benne van az elkülönülés, a különbségtevés másokkal szemben, a többiektől: akik nem mi vagyunk. Valójában ez nem elzárkózás, elvetése mások gondolatainak, kirekesztése mások személyének: ez az összetartozás erős érzése. Talán az érti ezt, aki maga is tartozik valahová: egy baráti társaságban, sportegyesülethez... De igazán megérteni nem lehet ezt az érzést: vagy benned van, vagy nem létezik számodra.

Akik ellátogatnak az elsős hét programjaira, azok reményeink szerint többet értenek majd ebből a furcsa valamiből, de érezni csak azok fogják, akik jövőre velünk együtt várnak a folyosón, míg bejutnak a zuhanyozóba, akik majd velünk együtt gondolkodnak azon, kit hívjunk meg a jövő héten?

Ha kíváncsiak vagytok ránk, ha megfordult már a fejetekben, hogy talán nem is lenne rossz, ha... Nézzetek be a jövő héten, üljünk le egy teára, hallgassuk együtt Cseh Tamást! Aztán ha úgy látjátok, jövőre, veletek, ugyanitt...

A program: április 23. szombat: Rajk Szakkollégium Kupa. Este Fut-bál a Rajk kollégiumban; április 24. vasárnap: Zsebfesztivál Mártha István és barátai, Bandy dobozkiállítás, filmvetítések, Total Art Uzsonna: Játszik: Rajk László Happy Band.; április 25. hétfő: 19 óra „Elsős klub" (kollégium harmadik emelet Pálos G. terem) bemutatkoznak a kurzusok, 20 óra a Rajk-DB vendége: az elsős évfolyam; április 26., kedd 19 óra: Csengey Dénes és Cseh Tamás estje (kollégium kiállítóterem); április 27. szerda: „Hol volt, hol nem volt" A helyi társadalom nyomában; szakkollégisták beszámolója. 20 óra táncház (Tárkaréti kollégium); április 28. csütörtök: 19 óra Rajk kollégium (a program még nem végleges: közgazdasági témájú előadás)

Szeretettel várunk: A Rajkosok.

Május elsejére készül az egyetem

Ez évben is a hagyományoknak megfelelően ünnepeljük meg május elsejét, a nemzetközi munkásosztály nagy ünnepét. Mint minden évben egyetemünk együtt vonul fel a IX. kerület dolgozóival az V. oszlopban Gyülekezés a Dózsa György út 40. számú ház előtt de. 9.30—9.55 óra között. Az egyetem előtt a Húsipari Műszaki Fejlesztés dolgozói gyülekeznek. Indulás délelőtt 10 órakor.

Mindenkit szeretettel várunk!

Kitüntetettjeink

Egyetemünk oktatói és dolgozói közül április 4-e alkalmából 29-en részesültek kitüntetésben. Az *Állami-díjas Mátyás Antal* mellett a *Munka Érdemrend ezüst* fokozatát *Kiss Antal*, *bronz* fokozatát *Mészáros Tamás*, az ipargazdaságtan tanszék vezetője, és *Kovács Sándor*, a szervezés tanszék docense kapta. *Kiváló Munkáért* kitüntetést kapott: *Török Sándorné, Balaton Károly, Bábás Györgyi, Csató Tamás, Dobre Andrásné, Gáspár Péter Pál, Jandala Csilla, Kádár Aurélné, Kovács Erzsébet, Marosi Irén, Máté Jakab, Prónay Andrásné, Szimon Miklósné, Teszárné Visnyei Margit* és *Páli Lászlóné. Miniszteri Dicséretben* részesült: *Albert Györgyné, Bakacsi Gyula, Benkó Erzsébet, Czira Gáborné, Horváth Györgyné Karaszi Károlyné, Kiss Ilona, Lázár Csabáné, Simon Dénesné, Szalayné Litvai Piroska* és *Zlatnyik Ferencné.*

Gratulálunk!

Aki Rajkos akar lenni...

Programunk: értelmiséginek lenni

Rajk László Szakkollégium. E névvel kapcsolatban számos téveszme, előítélet él a köztudatban. Sokan — talán mert bizalmatlanok az alulról jövő kezdeményezésekkel szemben, vagy ki tudja, milyen okból — az ellenzékiség bélyegét sütik ránk. Mások különféle kiagyalt politikai platformok valamelyikébe gyömöszölnek bennünket. Most mi szeretnénk megragadni az alkalmat, hogy

vázoljuk politikai világlátásunkat,

értékeinket.

A kollégiumot 1970-ben egyetemisták egy csoportja hozta létre. Az alapítók szándéka az volt, hogy egy olyan önszerveződő demokratikus kis közösséget hozzanak létre, amely mind a szakmai, mind a politikai cselekvéssel egy új, tágabb teret tud biztosítani, mint az addig meglévő szervezetek. Ez a törekvés nem volt egyedülálló, hiszen jó húsz évvel azelőtt szüntették meg az utolsó népi kollégiumokat, amelyek a társadalom alsóbb rétegeiből származó fiatalok értelmiségivé nevelését tűzték ki célul. A kollégium a kezdetektől fogva tudatosan vállalta e hagyományok továbbvitelét, ápolását. Ebből következik, hogy a hozzá tartozás mindig elkötelezettséget jelentett a társadalmi progresszió mellett. Ez egy demokratikus és mind gazdasági, mind kulturális értelemben európai színvonalú, de a nemzeti hagyományokra támaszkodó Magyarország megteremtésének követelményét jelenti. Egyben tagadását a hatalom monopolizálásának, ami az egyént kiszolgáltatottá teszi. Ellene vagyunk a szakértelmet helyettesítő és a tényeket meghamisító ideológiagyártásnak, a szerves fejlődést ellehetetlenítő és a tehetségeket eltékozló politikai és gazdasági gyakorlatnak. A kollégiumot mindemellett politikai sokszínűség jellemzi, hiszen szellemi arculatunkat egyaránt befolyásolják a liberális, a szocialista, a népi és az urbánus eszmeáramlatok. Ami mégis összeköt bennünket, az a nézeteinkben közös kritikai tartalom és a másképp gondolkodókkal szembeni tolerancia.

Miben fejeződik ki a kollégium politikai tartalma? Egy olyan közegben, amely mindent magába olvaszt és nem tűri el a független, alulról építkező közösségeket, a kollégium léte az autonómia szigeteként önmagában is politikai jelentőségű. Közösségünk igazolása annak, hogy egy szervezet ilyen körülmények között is képes tartalmasan működni. A kisközösségi lét emellett ideális feltételeket teremt a politikai szerepek és a demokratikus magatartási normák elsajátításához. A politizálás másik nagyon fontos formája maga a szakmai munka. Az, hogy milyen kurzusokat, előadásokat szervezünk, önmagában jól mutatja közösségünk mindenkori véleményét, érdeklődését. Másrészt szakmai munkánk, dolgozataink, előadásaink jóval szélesebb körben hatnak, mint ahogy az a kollégium nagyságából következne. Rendezvényeinkkel próbálunk valamelyest bekapcsolódni a magyar szellemi élet mozgásába, kurzusainkkal megpróbálunk műhelyt, iskolát teremteni különböző haladó gondolkodóknak és gondolatoknak. De az is óriási jelentőségű, ha

eltérő vélemények ütköztetésére

teremtünk fórumot, és ilyen vitákból okulva, ezekből is épülve alakítjuk ki saját társadalomképünket, fogalmi rendszerünket. Jó példa erre az elmúlt félévben lefolytatott Társadalmi szerződés, Fordulat és reform, Fordulat és demokrácia vitasorozatunk. Előadásaink egy részének forrásértéke is jelentős, személyesen találkozhatunk olyan emberekkel, tudósokkal, akik nem publikálhatnak, nem írhatnak. Olyan közvetlen élmények, benyomások ezek, amelyeket semmi sem pótolhat.

A kollégisták konkrét politikai stratégiája a kezdeti időkben gyökeresen különbözött a maitól. Ez természetes is, hiszen a hetvenes évek óta nagyot változott a gazdasági, társadalmi környezet. Akkor, a gazdasági reform első időszakában, amikor a magyar gazdaság és társadalom válságtünetei nem jelentkeztek olyan élesen, mint napjainkban, a rendszer egésze nem látszott elhibázottnak, illetve úgy tűnt, hogy a hatalmon belülről alakítva is meg lehet változtatni, működési zavarait ki lehet küszöbölni. Ennek megfelelően a kollégisták úgy gondolták, hogy egyetemi és kollégiumi éveik alatt minél több szaktudást és ismeretet felhalmozva a rendszerbe integrálódva kell és lehet segíteni a reform, a gazdasági-társadalmi átalakulás ügyét. Ennek a stratégiának az eredménytelensége, tarthatatlansága néhány év alatt bebizonyosodott a kollégisták számára. Az 1973-as nagy reformfék, a végzettek kudarcai, a tőlük kapott információk, mind mind jelezték a sikertelenséget, egyúttal befeléfordulást, új értékek előtérbe kerülését hozták. Így az autonómia, a szabadság belső kis köreinek kiépítése vált fontossá számunkra, ami kifelé a politikai arculat bizonytalanná válásában mutatkozott meg. Megmaradt azonban a szakmai munka, a komoly szaktudás igénye, hiszen az autonómia enélkül értelmetlen, megalapozatlan, indulatos „handabandázássá" válhat. Érződött eközben egy új politikai stratégia szükségessége, amely teret teremthetett a kollégium politikai szerepvállalásának.

A nyolcvanas évek végére egyre inkább tudatosulni látszik, hogy Magyarország gazdasági és politikai válságba sodródik. Sőt a válságtudat általánossá vált, ami a jövőkép elbizonytalanodásával és nagyfokú koncepcióhiánnyal párosul. A társadalom politikába vetett bizalma megrendülőben van. Úgy tűnik, hogy a katasztrófa csak új alapokon felépülő nemzeti egység megteremtésével kerülhető el. Ez az egység — amivel kiléphetünk abból az ördögi körből, ami a válságok szisztematikus ismétlődéséhez vezet — nem lehet sem a passzivitás, sem a félelem egysége. Ahhoz, hogy a politika és a társadalom megállapodjék egymással, két feltétel elengedhetetlen. Egyrészt, hogy a politika fogékonnyá váljék a társadalmi jelzésekre és, hogy a diktatórikus hatalomgyakorlási mód maradékaitól is képes legyen megszabadulni. Másfelől a szerződéshez az is szükséges, hogy ennek a társadalom részéről is legyen alanya, ami csak úgy valósítható meg, ha a különböző érdekek és értékek autonóm szervezeti formában is kifejeződhetnek, áttörve a monolit politikai intézményrendszert. Véleményünk szerint ez az egyetlen út, amivel az indulatok helyes mederbe terelődnek, amivel az íróasztaloknál kidolgozott koncepciók szembesíthetőkké válnak egymással és a társadalomban meglevő különböző érdek- és értékszempontokkal. Napjainkban magát mindenki radikális reformernek tartja, miközben a „radikális reformerek" nagy része csupán a homlokzatot kívánja átfesteni és a repedéseket betapasztani: reformok alatt egyszerűen csak a fizetési nehézségek megoldását, vagy rosszabb esetben „rendcsinálást" értenek. A kollégium ilyen körülmények között egyrészt úgy politizálhat, hogy

képviseli a reform valódi tartalmát,

annak követelményét, hogy a társadalom mind politikai, mind gazdasági értelemben az ország gazdájává váljék. Másrészt a kollégiumnak és a hozzá hasonlatos autonóm közösségnek, mind a helyi, mind az országos politikai mozgásokban keresniük kell egymás segítségét. Nem szabad eltűrnünk, hogy a politikai rendszer a megszokott paternalista módon viszonyuljon hozzánk. A közösségeknek keresniük kell egymással a kapcsolatot, hogy egymást segítve, erősítve megfogalmazhassák, képviselhessék politikai programjaikat.

Miben állhat az egyének — a mi — felelősségünk? A szakkollégium az értelmiségivé való nevelés programját valósítja meg. Olyan szellemi hatások érik tagjait, amik gyökeresen átalakítják korábbi idealizáló, leegyszerűsítő világképüket. Értelmiséginek lenni annyit tesz, mint élni az írástudó ember felelősségével. A felelős gondolkodás a személyiség autonómiájának megteremtésével kezdődik, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül saját korlátainkat sem. Az értelmiségi lét Közép-Európában egyszerre jár a szolgálat kötelezettségével — ami csak a szakszerűségen alapulhat —, de sajnos, jelenti az elszigeteltséget is. Tisztában vagyunk azzal is, hogy nem létezik lezárt világnézet, és hogy általában minden világkép relatív, hiszen azok az értékek és minták határozzák meg, amelyeket az egyén számára a szűkebb környezet közvetít. Saját felfogásunk is féloldalas abban az értelemben, hogy intellektuális élményeinket még nem egészíti ki kellő társadalomismeret és élettapasztalat. Mindez arra int, hogy elutasítsunk minden, a kizárólagosságra való törekvést és kerüljünk mindenfajta egyoldalúságot, ami a disztingválás képességének elvesztésével fenyeget.

Kósa Lajos—Csaba Iván

ÉLETKÉPEK

Közös kirándulás

Farsang a Rajkban

Cicavízió

AIESEC-kitüntetések

A közelmúltban két jelentős díjat nyert el a magyar AIESEC. Az egyiket — Norman Barrett Award — az AIESEC legnagyobbszabású találkozóján, a nemzetközi kongresszuson kaptuk, melyet idén februárban Bostonban rendeztek meg. Ez a díj azoknak a hatévenként kiosztásra kerülő díjaknak az egyike, melyet a nemzetközi AIESEC a ma már 67 tagország legsikeresebb és legjobb munkát végző bizottságainak ítél oda.

Ez a díj elsősorban a cserefelelősök, az állásszerzők, illetve az ősszel megrendezett két sikeres találkozó — Euro-Congress és Input Meeting — szervezőinek munkáját jutalmazza, de egyben a magyar AIESEC utóbbi években végzett tevékenységének elismerését is jelenti. Éppúgy, mint az ÁISH Ifjúsági Díja, amit a KISZ KB Egyetemi és Főiskolai Tanácsa javaslatára nyert el szervezetünk. Ezt a díjat 14 egyénnel és csoporttal együtt március 14-én, a Parlament Vadásztermében vehettük át.

D. Á.

Döntés személyi ügyekben

Személyi ügyekben döntött elsőnek az egyetemi tanács április 12-én. 1988. június 30-án néhány egyetemi vezető megbízatása, így többek között a rektori, rektorhelyettesi, és a KTI igazgatói megbízatás lejár, ezért szükségessé vált e témát napirendre tűzni.

Pusztai Ferenc miniszterhelyettes ismertette az egyetemi tanács előtt Köpeczi Béla miniszternek a Minisztertanácshoz intézett, *Csáki Csaba* második rektori megbízatásával kapcsolatos előterjesztését. Az előterjesztés részletesen ismerteti azokat a változásokat, amelyek Csáki Csaba rektorunk működése alatt bekövetkeztek. Szólt az akadémikusi cím elnyeréséről, a képzéskorszerűsítési munkálatokról, arról az eredményes közreműködésről, amelyet a rektor a nemzetközi kapcsolatok kiszélesítése érdekében tett. A jövőbeni munkával kapcsolatban az elvárások között elhangzott, hogy a rektornak nagyobb hangsúlyt kell fektetni az egyetemi állami szervek folyamatos és rendszeres működtetésére.

Szarvas László pb-titkár és *Szigeti Endre* szb-titkár tolmácsolta a párt-vb, illetve az szb egyhangú egyetértését Csáki Csaba második rektori megbízatásával.

Az egyetemi tanács 39 szavazója 36 igen, 1 nem, 2 tartózkodás mellett elfogadta Csáki Csaba öt évre szóló rektori jelölését 1993. június 30-ig.

Lejárt *Kupcsik József* 3 éves oktatási rektorhelyettesi megbízatása is. A több fórumon lefolyt viták során megállapították, hogy mint oktatási rektorhelyettes jól látta el feladatát. Különösen sokat tett az új egyetemi szabályzatok kidolgozása, bevezetése terén. Az egyetemi tanács 28 igennel, 3 nemmel, 7 tartózkodással, öt évre hosszabbította meg Kupcsik József oktatási rektorhelyettesi megbízatását, azzal a megjegyzéssel, hogy a jövőben nagyobb aktivitást várnak el személyétől az oktatók menedzselése terén is.

Már korábban sor került *Zalai Ernő* rektorhelyettesi megbízatásának széles körű megvitatására az egyetemen. Alkalmasságával mindenki egyetértett a feladatkört illetően, amely egy évig az új képzési rend bevezetésére irányul. Voltak, akik az egy évet e pozícióban kevesellték, ami valóban megfontolandó — hangsúlyozta a rektor —, mégis a többség az egy év mellett döntött. Ez időszak letelte után tudományos rektorhelyettesi tendők gyakorlása vár Zalai Ernőre. Az egyetemi tanács 28 igennel és 1 tartózkodással elfogadta Zalai Ernő 3 évre szóló rektorhelyettesi megbízatását.

Mózes László immár nyolc éve a Közgazdász Továbbképző Intézet igazgatója. Megbízatásának lejártával a KTI dolgozói kifejezték elégedettségüket Mózes László igazgatói munkájával szemben. Újrajelölésével kapcsolatban az egyetemvezetés megjegyezte, hogy a képzéskorszerűsítés folyamatának végbe kell menni a KTI-ben is, továbbá fontosnak tartaná az intézet és az egyetem érdekeinek integrálását. Az egyetemi tanács 29 igennel, 3 nemmel és 6 tartózkodással további 5 évre választotta meg Mózes Lászlót a KTI igazgatójának.

Az egyetemi tanácsülés második részében öt tantárgyi tematika vitájára került sor. Többek között a képzéskorszerűsítés során először bevezetésre kerülő vállalati gazdaságtan és a népgazdaság szerkezete című tárgyakra. Ezenkívül előterjesztésre került a polgazd., a matematikai alapismeretek, valamint a bevezetés a számítástechnikába című tárgyak.

A tantárgyi tematikáról általában pozitív volt a vélemények végső kicsengése. Egy-két tárgyhoz, főleg az újonnan bevezetésre kerülőkhöz, néhány megfontolásra érdemes szempontot fűztek. A hallgatói képviselet kifogásolta a számítástechnika FORTRAN nyelvezetét. Véleményük szerint egy gyakorló közgazdász számára előnyösebb lenne a COBOL nyelv használata. Ugyancsak a hallgatók emeltek kifogást a matematika alapismerete című tárgy számonkérésével szemben. Ez utóbbiról az egyetemi tanács úgy határozott, hogy a következő tanácsülés dönt a kérdésben. A FORTRAN vagy a COBOL vität a rektor azzal zárta le, hogy az egyetem számítástechnikai bázisának fejlesztésével nincs kizárva annak lehetősége, hogy változzon a tananyag, s így az alkalmazásra kerülő megválasztott nyelv is. Egy év tapasztalatszerzésre azonban szükség van, ezt követően sor kerülhet arra is, hogy döntés szülessen a számítástechnika második nyelvével kapcsolatban.

A tanácsülésen végezetül vita folyt az 1987. évi költségvetés teljesítéséről.

Széchenyi-kirándulás

Ezúton tudatjuk, hogy a Széchenyi István Szakkollégium április 30-án egésznapos kirándulást szervez a Rámszakadékhoz. Találkozás 8-kor a Batthyány téri HÉV-végállomásnál. Minden érdeklődőt szeretettel várunk, különösen a szakkollégiumba felvételizni vágyókat.

Elsősök!

Április 30.: Kirándulás a Dunakanyarba

A Rajk László Szakkollégium április 30-án, szombaton várja az elsősöket hagyományos „toborzó" kirándulására. Tavaly a Duna bal partján portyáztunk, idei túránk útvonala a másik oldalon vezet. Cél a Nagy-Villám, amelyet a visegrádi vár érintésével közelítünk meg. A hegymászás után a Jurtatáborba ereszkedünk le, ahol megpihenünk. Sport, játék után a kollégiumi „főszakács" specialitását, a bográcsgulyást ízlelhetitek meg. (Hozzatok tányért és evőeszközt, hogy éhen ne maradjatok!) A kirándulás is egy lehetséges alkalom az ismerkedésre. Beszélgethetünk arról, milyennek látjátok az egyetemet, milyen a kollégium élete, megismerhetitek a felvételi szempontokat, és a kiválasztás módszereit. Mi is kíváncsiak vagyunk rátok! Útvonal:

Nyugati—Nagymaros—Visegrád (komppal)—Nagy-Villám—Jurtatábor—Sz. György puszta—Kisoroszi-ból hajóval jövünk vissza Budapestre.

Találkozni április 30-án, szombaton reggel 8.10-kor a Nyugati pályaudvar előtt fogunk.

Mindenkit szeretettel várunk!

Rajk Szakkollégiumi Kupa

Most aztán mindenki labdába rúghat! Feltéve, ha elsős, fiú, és csapata részt vesz a Szakkollégiumi Kupán. S kell még, hogy eltalálja a labdát.

A Rajk László Szakkollégium sportszerető tagsága a fontosabb labdarúgó-események televízióban, illetve helyszínen való megtekintésén túl szívesen (és magas fokon) játssza is ezt a sportágat. A foci népszerűségének jellemző példája, hogy a tavaly őszi kupán a Rajk négy különböző összetételű csapatot tudott kiállítani.

A kollégisták hétvégi játszadozásain túl különleges esemény az ősszel és tavasszal hagyományos Rajk László Szakkollégiumi Kupa. Erre a szakkollégisták csapatain kívül más együtteseket is hívunk —, a mostanira minden létező, vagy erre az alkalomra szerveződő elsős csapatot. A szabályok az általánosan elfogadottak: öt plusz egy játékos és cserék, kétszer tizenöt perc játékidő, becsületes küzdelem. Tehát:

1988. április 23-án, 9 órakor, a MAFC sporttelepén, három bitumenes pályán, öltözővel vár minden érdekeltet és érdeklődőt a Rajk László Szakkollégium. Nevezni Vályogos Győzőnél lehet, a Makarenkó vagy a Veres Pálné utcában (VGKCS), illetve a helyszínen.

A magyar futballfolklórnak megfelelően értékes díjak formájában nagy pénzek forognak kockán. („nagy pénz ..."?), amiket az aznap esti Fut-bálon vehetnek át a nyertesek.

Politikai képzetlenség vagy céltudatos politika?

Kellemetlen meglepetést jelentett számomra Balázs Zoltán cikke a legutóbbi Közgazdász második oldalán. Meglepetést azért, mert a szerző a Közgazdászban tette közzé a KISZ-Bizalmasban két héttel korábban megjelent cikkemhez írt reflexióját, így a kétszeres példányszámú és elég tekintélyes Közgazdász olvasóinak nagy része valószínűleg nem olvasta a bírált írást, s csak a bírálatból szerezhetett róla (helyesebben nem róla, hanem ki tudja, miről) információkat. E meglepetésemben pedig nem az volt a kellemetlen, hogy vitázott és bírált, hanem az, hogy ezt szembeötlő félreértésekkel —, sőt, ezt a továbbiakban igyekszem alátámasztani — félreértelmezésekkel tette. Másrészt azért volt kellemetlen a cikket olvasni, mert nyiltan hirdetve megjelent benne a valóságot figyelmen kívül hagyó politizálás, amit — figyelmeztetve veszélyeire — érzékletesen ostorozott Szelecki Zsolt a legutóbbi Közgazdász második oldalán. Észrevételeimet három kérdés köré csoportosítottam, s mivel igen összetett problémákkal állunk szemben, a továbbiakban nemcsak a reflexióról lesz szó.

1 AZ IP ELVI ÁLLÁSFOGLALÁSÁNAK VITÁJÁHOZ

Nem volt szándékomban megkérdőjelezni, hogy Bihari Mihály a hazai politikatudományok egyik legrangosabb képviselője, és nem is tettem ezt. Írásaiból, közéleti szerepléseiből nyilvánvalóan kiderül, hogy szívén viseli a társadalom demokratizálásának ügyét. És nem attól nagy politológus, hogy szépeket mond vagy tetszetős jövőképeket fest, hanem attól, hogy gyakorlati programot tud adni. És nem akkor eredményes, ha szavai falra hányt borsóként leperegnek a hatalmon levőkről, a politika irányítóiról, hanem akkor, ha programját egyre többen képviselik és felvállalják, ha gondolatai „anyagi erővé válnak" a társadalomban. Ennek érdekében pedig — és erre akartam felhívni a figyelmet cikkem befejezésével —, olyan szakmai engedményeket tesz, amelyek növelik ugyan a program pluralitását, viszont számos ponton irreálissá teszik (ezt hangsúlyozta Csáki Csaba az első IP-fordulón, és Szabó Katalin is, a legutóbbi Közgazdász második oldalán), illetve egyes részeiben ellentmondásokat szülnek (ezt sem a második IP-fordulón, sem a legutóbbi Közgazdász második oldalán nem cáfolta meg senki), és ez se nem pozitív, se nem haladó lépés.

Az IP első fordulóján a Reform és demokrácia című tanulmányból csak az Egyetemi autonómia és tanszabadság című fejezetet terjesztették elő, így a küldötteknek, egyetemünk hallgatóinak, csoportosulásainak ehhez kellett viszonyulniuk, és nem az egész anyaghoz. (És nyilván nem feltételezhető, hogy az egész hallgatóság, vagy akár csak az összes küldött ismeri az amúgy is kis példányszámban sokszorosított és terjesztett, bár nagyszabású tanulmányt.) Ezek után nemcsak én döntöttem úgy, hogy ezt így nem érdemes felvállalni és képviselni, hanem a HT-tagokból, szakkollégistákból, SG- és KISZ-képviselőkből álló előkészítő csapat is így határozott, és a második IP-re nagymértékben új anyagot készített. Bihari Mihálytól tehát mindenki többet és jobbat várt volna. Tevékenysége ennyiben járult hozzá az elégedetlenséghez. Persze az én cikkemben, és a hozzá írt reflexióban egész másfajta elégedetlenségről van szó. Balázs Zoltán szerint én azt feltételezem, hogy Bihari Mihály írása „hozzájárul az említett elégedetlenség kialakulásához." Én azt írtam, hogy Bihari Mihály „a diákság elégedetlen és aktív részét megpróbálja megnyerni". Cikkemből tehát világosan kiderül, hogy az elégedetlenség nálam is Bihari előttre datálódik, és szerintem is jogos.

2 A PÁRT SZEREPÉNEK ÉRTÉKELÉSE

Balázs Zoltán — amint azt a legutóbbi Közgazdász második oldalán írja — képtelen megérteni, hogy „a pártdemokrácia miért legyen az egész társadalom ügye". Én ezzel kapcsolatban nem a „legyen" szintjén írtam, hanem tényként állapítottam meg, hogy a pártdemokrácia „az egypártrendszerből adódóan az egész társadalom ügye". Ugyanis a pártdemokrácia hiányát nemcsak a párttagok nyögik, hanem mi, párton kívüliek is, és úgy tűnik, hogy a politikai központosítás következményeit a párton kívüliek párton kívüli unokái is nyögni fogják. Egypártrendszerben ugyanis a pártdemokrácia éppen a szabad, nyilvános platform- és frakcióképződés által biztosítja a politikai pluralizmust, amely meggátolja, hogy évtizedeken keresztül kontroll és felelősség nélkül lehessen katasztrófapolitikát folytatni. Viszont éppen az utóbbi évek keserű tapasztalatai fogalmazták meg sokakban már-már a pártok és a politika megszüntetésének igényét. Ha ugyanis egy párt nem akar kormányozni, nem akar hatalmat gyakorolni, akkor az nem párt, és még csak nem is „direkt politikai szerveződés". A hatalom gyakorlásának pedig mindmáig legfőbb, bár nem egyetlen színtere és eszköze az államszervezet. Bárhová nézünk ma a világban, az államokat mindenütt pártok irányítják, amelyek tagsága mindenütt kisebbséget képez a társadalom egészéhez képest. Ez persze nem zárja ki, sőt a stabilitás és a legitimitás érdekében egyenesen feltételezi az önkormányzatok és a társadalmi szervezetek szerepének növekedését. Kár tehát egy olyan látszatellentmondásra, mint a létszám kérdése, kiélezni egy egyébként ígéretesnek induló elemzést.

El kell ismernünk, hogy sokan vannak az országban, akiknek nem szimpatikus, hogy egy nevében szocialista és munkáspárt van hatalmon. Ők nyilván nem megújulni, hanem elhalni szeretnék látni az MSZMP-t. Jelenleg és a közeli jövőben viszont ez a párt vezeti az országot, s ez mindenkit érint: azt is, aki ezzel egyetért, azt is, aki csak beleegyezik, de azt is, akinek ez nem tetszik, sőt tudomást sem akar venni róla. (Persze aki egyetért azzal, hogy itt és most egy párt van, és ez nevezetesen a szocialista és munkáspárt, az nem biztos, hogy „gyávaságból, vagy lomhaságból" teszi ezt. Aki elvi okok miatt ért ezzel egyet, az ma a legkevésbé elégedett a párt működésével, és nyilván nem szimpatikus neki, ahogy a párt vezetése politizál. De ez egy bővebb tanulmány témája lehetne, hasonlóan a Balázs Zoltán és köztem levő elvi különbségek kifejtéséhez, például az emberi képességek és az állampolgári aktivitás kibontakoztatásának és a politikai pártok szabad alakításának össze nem keverhetőségéről. Ha pedig valaki azt a gyakran hallható véleményt osztja, miszerint nincs közünk ahhoz: mivel és hogyan foglalkozik a hatalmon levő párt, az lemond a párt nyilvánosság általi társadalmi ellenőrzéséről, és jóváhagyja a színfalak mögötti, felelőtlen, szűkkörű, s mégis az egész ország életét befolyásoló döntéseket is. Ráadásul úgy tűnik, hogy a belpolitikai válság nem elég mély és a nemzetközi status quo nem elég labilis ahhoz, hogy a vezető párt kérdésében a közeljövőben változás történjen. Aki pedig ezt az adottságot figyelmen kívül hagyva politizál, az legfeljebb annyiban konzisztens, hogy szépen álmodik (legalábbis neki biztosan tetszik), viszont a környezetével is csak az álmait tudja megosztani, de nem tud megvalósítható politikai alternatívát kínálni, sőt elterelni a figyelmet a meglevő lehetőségek kihasználásáról.

3 A MAGYAR NYELV NEHÉZSÉGEI

Gimnáziumi nyelvtani tanulmányaink során nem éreztük át kellőképpen, hogy a nyelv az nem csupán egymás után rakott értelmes szavak értelmes összessége. A nyelv ezenkívül magába foglalja a beszélő(k) és hallgató(k) viszonyát is. Mindenekelőtt azt, hogy az egymás után rakott szavak mit jelentenek az egyik és a másik fél számára, Fontos, hogy milyen „csatornán" közli gondolatait az ember: levélben, telefonon, a fürdőszobában énekelve, futballmeccsen ordítva, vagy egy politikai jellegű gyűlésen. Ha élőszóban hangzik el a szöveg, akkor jelentéssel bír a hangsúly, hanglejtés, mimika, gesztus stb. Tehát a kérdés most a következő: ha egy közgazdászhallgató egy ifjúsági parlamenten követelő hangnemben, részletes elemzés nélkül megkérdőjelezi egy válságágazat fizetésképtelen vállalatába fektetett milliárdok allokációjának helyességét, az mit jelent mondjuk egy érintett: az adott vagy egy hasonló üzem egy dolgozója számára? Vegyük először a támogatás esetleges megvonásának közvetlen következményét, vagyis, hogy X számú dolgozó jövedelme Y százalékkal csökken, és Z számú munkás az utcára kerül. Vegyük hozzá ehhez, hogy a fizikai dolgozók nagy részében milyen kép él az értelmiségről, a diákokról, a közgazdászokról! („Ezek belőlünk élnek, ezek emelik az árakat, örüljenek, hogy eltartjuk őket stb.") Azt hiszem, ezek után világos, hogy a követelés ilyen előadásmódja sértő lehet más rétegek érdekeire nézve, adott esetben munkásellenes élt kaphat egy progresszív tartalom. Nekem nem az alapgondolat ellen volt és van tehát kifogásom, azzal egyetértek, és ezt a cikkemben is leírtam. (Ha tetszik: megvádoltam a felszólalót azzal, hogy igaza van.) Nyilván őrültség beleölni a pénzt egy elavult struktúrába, ahelyett, hogy egy szélesebb körű és igényesebb oktatással egy korszerűbb gazdaságot és társadalmat alapoznánk meg. De nem mindegy, hogy évekkel is alátámasztjuk-e, amit mondunk, vagy pedig az indulatok felszabadításával azt is kockára tesszük, hogy meghallgatnak-e bennünket.

Persze nem várható el ilyenfajta érzékenység, amikor a munkásérdekek, a társadalmi tervezés vagy a struktúrapolitika szavak hallatán is sokakban rögtön a visszarendeződés, tervutasítás, centralizmus, emberi jogok sárba tiprása stb rémképei idéződnek fel. Holott az előbbiek figyelmen kívül hagyásával, sőt felhasználásuk nélkül ma már nincs gazdasági fejlődés — sem nyugaton, sem keleten. Ezek említése csak szokatlanságuk miatt lehet szenzációértékű egyetemünkön. Mégis az ominózus mondat (KISZ-bizalmas, 4. szám, 5. oldal, 1. hasáb utolsó mondata) körül kirobbantott intermezzónak még a kitűnő K. S. is olyan nagy jelentőséget tulajdonított, hogy tudósításából kimaradtak olyan — véleményem szerint meghatározó — felszólalások, mint Szalai Péteré vagy Kata Péteré, melyek az IP hangulatát és állásfoglalását nagymértékben befolyásolták, vagy Durucskó Mihályé, aki új szempontból világította meg a vitatott problémákat.

De térjünk vissza anyanyelvünk ápolásához! A magyar nyelv állítólag a legnehezebbek közé tartozik, és ezt most már én is kezdem elhinni. Külön furcsasága, hogyha megváltoztatunk egyes szavakat a mondatban, akkor megváltozik a mondat jelentése, és az új szöveg mondanivalójának már nem sok köze lesz az eredeti mondat megfogalmazójának szándékaihoz. Például ami az én cikkemben így állt: „nyomatékosan felhívják a pár héttel később esedékes országos pártértekezlet figyelmét arra, hogy a pártdemokrácia helyreállítása elengedhetetlen feltétele a felsőoktatás színvonala emelésének, a jövő társadalom szellemi kapacitása növelésének is", az a legutóbbi Közgazdász második oldalán már így olvasható: ... a pártértekezlethez kellene fordulnia a pártdemokrácia kiszélesítése végett" — erről pedig nem nehéz megállapítani, hogy még a pártdokumentumok elveihez képest is visszalépés. Csakhogy nem én léptem vissza, hanem az, aki átfogalmazta a szöveget. Ha én ezt írom: „itt tehát elsősorban gesztusokról, kapcsolatok, nemritkán politikai kapcsolatok erősítéséről van szó", az Balázs Zoltán olvasatában így szól: „politikai zavarkeltés és aknamunka". Amit így fogalmazok: „sokkal inkább tudománypolitikai, sőt politikai kérdés, mintsem szigorúan tudományos", az két hét alatt csodálatos módon „politikai üggyé" egyszerűsödik. Így tehát a reflexió jelentős részében nem az én cikkem, nem az én gondolataim képezik a kritika tárgyát, s ezért — úgy gondolom — a bírálat ezen részei nem igényelnek tételes választ.

Mindezek után adódik a címben feltett kérdés, és sok másik is. Tényleg nem fogjuk föl, hogy társadalomban élünk, és rajtunk kívül mások is élnek ebben az országban? Tényleg azt hisszük, hogy a politika pusztán ideák és modellek ütköztetése? Azt hiszem, vitapartnereim lebecsülése lenne ezt feltételezni. A társadalomban felhalmozódott elégedetlenség és feszültség, a minél radikálisabb változás igénye most tényleg nem a várható eredmények és a belátható következményeket mérlegelő útkeresésnek, hanem az indulatoknak és a csapongó érzelmeknek kedvez. Ráadásul könnyebb is lejáratni a másik felet, mint érveire ellenérvekkel válaszolni. Ehhez pedig: 1. úgy bírálni valamit, hogy az olvasó valószínűleg nem ismeri a bírált anyagot; 2. kihasználni a kéthetes lépéselőnyt, amit a megjelenés ritkasága biztosít; 3. félreértelmezni azt, amit a másik fél írt — eredményes taktika, de véleményem szerint nem korrekt.

(Cikkem a négy héttel ezelőtti ifjúsági parlament után elindult vita részének tekintendő. Megírása után néhány órával szereztem tudomást a cikkben említett Bihari Mihályt is érintő KEB-döntésről, így vele kapcsolatos észrevételeim teljes mértékben függetlenek a pártból való kizárásától.)

Andor László

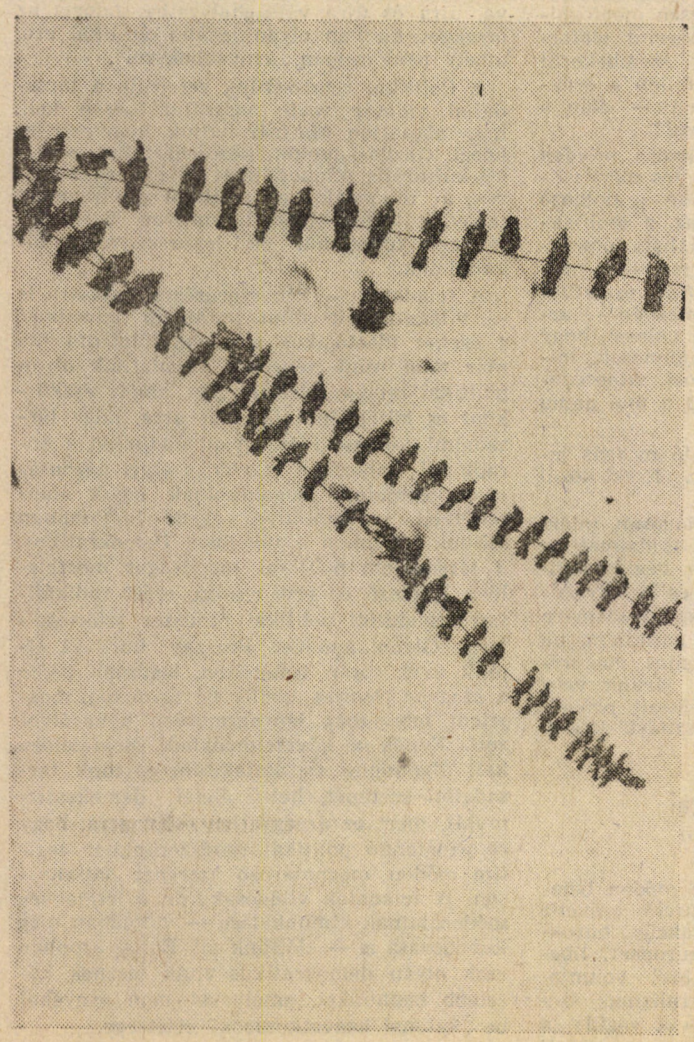

Rózsa Gábor felvétele

Nyeregben újabb öt évre

Ha szombat, akkor Szombathely!

Meglehetősen álmos hangulatban gyülekeztünk április 16-án, szombaton reggel a Szombathelyre induló buszon. Az indulás időpontja ugyanis fél hat volt. Hamar leértünk, hála a sofőrnek, aki az M7-esen egy pillanatra sem hagyta el a belső sávot. A laktanya kapujában „Hosszú Puska" százados elvtárs várt minket nagy szeretettel, mint ÜTI. A CSMO-ban rögtönzött eligazításon Katona Józsi ismertette a tervezett programot, mely szerint délben ebéd — a lányok nem értették, miért pont délben; kérdezték, mi lesz, ha akkor még nem éhesek —, egy órától instruktori műsor, AIESEC bemutatkozás, majd egy szellemes vetélkedő, a végén pedig pol-casino, értékes nyereményekkel. Délig mindenki készült a produkciókra, például az instruktorok is elkezdték írni műsorukat. Az ebédet a tiszti étkezdében fogyasztottuk el. Mire visszaérkeztünk a CSMO-ba, már kezdtek gyülekezni a „tápik". Közülük figyelmembe ajánlottak egy srácot, aki két nyelvvizsgát tett le, mióta bevonult. *Horváth Erdre* elmesélte, hogy angolul már régóta tanult, OKTV-s eredménye alapján Soros-ösztöndíjjal hat hetet volt az USA-ban, most behívóval egy évet Szombathelyen tölt. Angolból novemberben csinálta meg a felsőfokot. Saját bevallása szerint októbertől foglalkozik a német nyelvvel. Igen jó eredménnyel, hiszen márciusban sikerült neki a középfok. Az egyetemről érkező a nyelvtanulást buzdító felhívások alapján angol szakkört szervezett, de sajnos a dolog januárra befulladt. Endre szerint februártól kellene kezdeni az ilyen jellegű dolgokat, mert akkor már több idejük jut rá, és szükséges lenne egy állandó időpont is, melyet egyeztetnek a laktanya vezetésével, így talán biztosítani lehetne, hogy elengedjék az embereket. Elmondta, hogy az egyetemmel meglévő kapcsolat erőt ad, érzik a kötődést. A levitt programokról az a véleménye, hogy míg az első időszakban inkább a tantárgyi előadások voltak jelentősek, most már ahogy „közeledik az egyetem", úgy válnak egyre fontosabbá a róla szóló tájékoztatások, az emberek megismerése.

A beszélgetés után kezdődött az instruktorok műsora. Egy fórumot adtunk elő, válaszolva a saját és a közönség által feltett kérdésekre. Többek között megtudhattuk, hogy a laktanyában tiltott olvasmánynak számít a Támpont és a KISZ-bizalmas is. Andor Laci kellemetlenül érezte magát, mert most is hozott a friss KISZ-bizalmasból harminc példányt, amelyeket ezek után csak félve mert szétosztani. (Azért szétosztotta!) Ezután az AIESEC tartott egy rövid bemutatkozást, majd kezdődött a monstre vetélkedő. Nyolc csapat küzdött a tortákért. Végül is a második csapat nyert, akinek a torta legyűrésén kívül még a kíváncsi riporterrel is el kellett beszélgetnie. Elmondták, hogy mindannyian az I. István Gimnáziumból vannak. A rangidős *Gál Attila*, aki egy évvel idősebb, mint *Wysmyk Zoltán*, *Ábrahám Viktor*, *Nagy Tibor*, *Nagy Zoltán* és *Mokrai Tamás*. A mostani programokról igen jó volt a véleményük. Úgy érzik, hogy most kellene segíteni a tájékoztatásukat, például keveset tudnak az új oktatási rendszerről. Megnyugtattam őket, hogy ezzel nem állnak egyedül, hiszen még alakulóban van a dolog, de időben tájékoztatást fognak kapni. Információik alapján demokratikus szellemű, mozgalmas közélettel teli egyetemet várnak. Attila szerint hasznos lenne az előfelvételiseknek még vonulás előtt egy tájékoztató az előttünk álló egy évről. Beszélgetésünk közben zajlott a pol-casino is, értékes nyereményekkel.

Körülbelül fél hétkor indult velünk a busz hazafelé. *Veréb* őrnagy és *Lakrovits* százados tisztelgett, a kapuban pedig *Árkosi* (ismét) főtörzs mosolygott felénk kedvesen. *Nagy* hadnagy, aki segített bennünket, mindenkinek egy névre szóló emléklapot nyújtott át. A jól sikerült látogatás, no meg a Józsi által hozott konyak feldobta a társaságot, így hazafelé énekeltünk mindenféle nép- és műdalokat. Kísérőnk, *Lex* ezredes is bekapcsolódott az általa ismert dalokba. Többen megpróbáltak vele üzletet kötni, mely szerint az emléklapot lehessen egy honvédelem aláírásra beváltani. Ez végül nem jött össze, de ez sem rontotta el a kedvünket. Úgy gondolom, hogy az ilyen akciók sokat jelentenek az előfelvételiseknek.

Kutassy Jenő

Párt-vb

Párt-végrehajtóbizottsági ülés volt április 11-én. A testület először személyi kérdésekben mondott véleményt, a sorra kerülő új megbízások és újraválasztások kérdésében. A testület egyetértett Csáki Csaba rektori, Mózes László KTI-igazgatói, Kupcsik József oktatási rektorhelyettesi megbízatásának további 5 évre szóló meghosszabbításával, továbbá Zalai Ernő három évre szóló új rektorhelyettesi kinevezésével.

Ezt követően a tagdíjbesorolás és -fizetés tapasztalatairól számolt be a vb-nek *Buda Györgyné*. Megállapítást nyert, hogy a pártszervezetnek többé-kevésbé sikerült teljesítenie a tagdíjfizetési kötelezettségét. Ebben a kérdésben a jövőben is fegyelmezett magatartást kell tanúsítania a párttagságnak. A vb továbbította az alapszervezeteknek azt a véleményét, mely szerint a jövőben jó lenne, ha a párttagdíj mértéke közelítene a szakszervezeti tagdíj mértékéhez; továbbá, jó lenne, ha a párttagdíj felhasználásáról tájékoztatást kapnának a pártszervezetek.

A vb harmadik napirendi pontjában a KISZ-küldöttértekezleti beszámolóról és az egyetem KISZ-szervezetének politikai programtervezetéről mondott véleményt a testület.

Rövid életű magyarok, ausztrál szakszervezetek

Előadások angol nyelven

Újdonságnak számít egyetemünkön, hogy e félévtől a szociológiai tanszék vendégprofesszori szemináriumain csak angol szó hangzik el. Az ötlet *Ladányi Jánostól*, a tanszék tudományos munkatársától származik, aki egyben a fakultatív tárgy vezetője is. Az angol nyelvű oktatás létjogosultságáról, eddigi eredményeiről beszélgetünk.

— *A legtöbb nyugati egyetemen bevett szokás ilyen kurzusok indítása. Nálunk azonban ez igencsak nehézkesen képzelhető el.*

— Ha például megnézzük idősebb professzoraink életrajzát; láthatjuk, hogy fiatal éveik egy részét általában külföldön — Bécsben, Párizsban, Londonban — töltötték. Ma — szemléleti és valutáris okok miatt — ez korlátokba ütközik, pedig ilyen utak révén a hallgató szakmai ismerete lényegesen megnőne, látóköre bővülne, s egy idegen nyelvet tárgyalószinten megtanulna. Ez elengedhetetlen a konferenciákon való későbbi részvételnél. A külföldi vendéghallgatás rendszere nemcsak a fejlett országok diákjai között elterjedt, hanem egyre több fejlődő országbéli — szingapúri, délkoreai, volt gyarmatról származó — diák is Nyugat-Európában vagy az USA-ban tölt néhány évet. Igen szűklátókörű felfogásnak tartom, hogy Magyarországon az itt tanuló külföldiek utáni pénz túlnyomó többségét nem a magyar diákok viszontutaztatására fordítják!

Bár a kinti ösztöndíj-lehetőséget nem lehet helyettesíteni, mégis felmerült bennem; csinálni kéne valamit itt a közgázon, hogy valamelyest lépést tartsunk a fejlettebb országok oktatási rendszerével. Rendszeresen jönnek hazánkba különböző konferenciákra neves professzorok, rangos kutatók; sőt néhányan — magyar kutatási témájuk miatt — huzamosabb ideig tartózkodnak Magyarországon. Meg kell keresnünk hát őket: ha már Magyarországon vannak, tartsanak egy-egy órát angolul a közgázon!

— *Kiket sikerült eddig megnyerni?*

— Először *Roberta Garner* — a chicagói DePaul egyetemről — tartott előadást a számítógépes szakemberek társadalmi összetételéről. Majd az ugyancsak egyesült államokbeli *Woody Carlson* — a University of South Carolina tanára — a Magyarországon emelkedő halálozás arányáról tartott előadást. Ő egyébként demográfus, s Pesten magyar témát kutat. Azért is érdekes e problémakör, mert az életszínvonal emelkedésével a világon az életkor szinte mindenhol nő, míg Kelet-Európában csökken. A várható élettartam csökkenő tendenciája e régión belül különösen Magyarországra jellemző. Carlson egy sor populáris magyarázatot ismertetett; majd okfejtésében cáfolta ezeket, hiszen szerinte e probléma nem a múltból örökölt.

Az ausztrál *Steven Frenkel*, a University of New South Wales-ről, az ausztrál szakszervezetekről beszélt; többek között arról, hogyan egyezkednek ezek ár—bérkérdésekben, miben különböznek az angol és amerikai szakszervezetektől stb. Legutóbb a holland *Lambert Teerling* — ő a nijmegeni Hogeschool Interstudie főiskolán tanít — a '80-as évek gazdasági változásairól tartott előadást. Nagy teret szentelt a hollandiai munkanélküliség problematikájának. Európában, Hollandiában az egyik legmagasabb a munkanélküliség, ami különösen a fiatal korosztályokat sújtja. Teerling arról beszélt, hogyan érint ez egyes diplomás szakmákat, ezen belül a társadalomtudományi területeken elhelyezkedni szándékozókat. Egy holland diáklány is eljött az előadásra, őt a magyar hallgatók a holland ösztöndíjrendszerről, kollégiumi lehetőségekről, tanulmányok melletti munkavállalás elterjedéséről kérdezték.

Most *Peter Laslett*-et várjuk Cambridge-ből. Az ő témája: háztartás és család a történelemben.

— *Milyen egy óra? Kialakul beszélgetés is a szemináriumokon?*

— Jobb időpont híján csütörtökönként este hatkor kezdődnek a szemináriumok. Először néhány mondattal bemutatom az előadót; ismertetem publikációit, magyarországi látogatásának célját. Ezután a vendégoktatók általában háromnegyed órás előadást tartanak. Ezt követően a diákok kérdeznek. Meg is lepődtem azon; néhányan milyen profi módon tudnak kérdezni. És minden órán vita is kialakul. Este nyolc előtt még nem fejeztünk be szemináriumot!

Természetesen nemcsak a szorosan vett témákról folyik beszélgetés. Roberta Garnerrel kitértünk az USA politikai rendszerének taglalására; s többek között arra is, hogy ott egészen mást jelent a liberális, illetve konzervatív szó. Az ausztrál szakszervezet kapcsán pedig természetesen szó esett a magyarországi szakszervezeti útkeresésről, önállósodási törekvésekről.

— *Ahogy nézem az előadók nemzetiségét, témáit; nem sok koncepciót vélek felfedezni a válogatásban.*

— Mi akkor tudnánk igazi tematikát adni, ha lenne elegendő pénzünk arra, hogy meghívjunk Magyarországra előadókat. Erre a jelenlegi helyzetben nem sok esélyt látok, így programunk csak esetleges lehet. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a Soros-alapítvány jóvoltából szimbolikus tiszteletdíjat — 2000 forintot — tudunk fizetni az előadóknak. Az egyetemnek eddig egy fillérjébe sem került a sorozat! Az előadássorozatnak így is értelmét látom, hiszen azonkívül, hogy a résztvevők angol nyelvű előadásokat hallgatnak, a sorozat általános társadalomtudományi tájékozódásra is alkalmas; és módot ad arra, hogy képet kapjunk arról a nálunk megszokottól teljesen eltérő módról és szemléletről, ahogyan például az angolszász előadók előadásaikat felépítik.

Eddig még nem volt hiány külföldi előadókban: biztonsági tartaléknak azért egy-egy jónevű magyar előadó mindig készenlétben áll. Az előadássorozat nem kifejezetten szociológiai, hanem társadalomtudományi jellegű. Nemcsak szociológiai másodszakosok jelentkezhetnek erre, hanem mindenki. Azokat is szeretettel várjuk a 395-ös teremben, akik nem iratkoztak be. Az pedig, hogy szinte mindig más nemzetiségű előadó jön el hozzánk: inkább pozitív, mert a diákok legalább különböző kiejtésben hallhatják az angol nyelvet. Egy külföldi konferencián sem beszél mindenki oxfordi kiejtéssel, mégis meg kell érteni őket.

— *Terveztek más nyelven is hasonló kurzust?*

— Egyelőre nem. Örülünk, hogy egyáltalán beindult az angol sorozat. Elég kevés, mindössze körülbelül húsz diák jár el. Ennek persze az is az oka, hogy technikai okok miatt későn hirdettük meg a tárgyat. Jövőre majd nagyobb gondot fordítunk a propagandára! Később, ha már sokkal látogatottabb lesz angol nyelvű kurzusunk, esetleg szó lehet más idegen nyelvű szemináriumsorozat beindításáról is.

R. I.

Gondolkodásunk paradigmái

Reflexiók Gondi József és Mihály Albert írására

Régóta foglalkoztat a kérdés, vajon mi lehet az *alapvető* oka annak, hogy némely közvetlen kollégámmal hosszú évek óta képtelen vagyok gondolati közelségbe kerülni, kölcsönösen képtelenek vagyunk egymás politikai-ideológiai álláspontjának egy-két sarkkövét értően elfogadni, s történik mindez annak dacára, hogy ugyanazon szakmának-hivatásnak művelői, egyazon pártnak a tagjai vagyunk, s a társadalmi progresszió felvállalása legbensőbb személyes ügyünk. A válasz — mindenekelőtt a magam számára — ismert és megfogalmazható. S Gondi József—Mihály Albert írása a szocializmus politikai rendszerének lehetséges reformjáról közvetlenül arra indít, hogy ezt a választ — általános érvényessége okán — publikussá tegyem.

Áthidalhatatlan nézetkülönbségünk okát abban látom, hogy társadalomtudósként,

politikusként, ideológusként gyökeresen más

gondolkodásbeli paradigmában „közlekedünk." Ez a paradigma-különbség a következőkben ölt testet. A szerzőpáros sajátos alaptételek kiindulópontjából közöl valamit a szocializmus társadalmi valóságáról, s az axiómák, valamint ezeknek a tényleges társadalmi jelenségekkel, folyamatokkal, tényekkel, „kialakított" viszonya megadják felvállalt és érvényesített paradigmájuknak a lényegét. Ha megnézzük, hogy melyek ezek az alaptételek, s milyen kapcsolatban állnak a szociális életfolyamatokkal, e jellegzetes paradigmának nem csupán körvonalai, hanem igazi, belső erővonalai is kirajzolódnak.

Mindenekelőtt a következő axiómák fogalmazódnak meg gondolati rendszerük alapjaként: 1917 után, az úgynevezett, perifériatörvény érvényesülésével viszonylag fejletlen országokban (létező szocializmus) munkáshatalom alakult ki; a proletáriátus vette kezébe az államgépezetet; az ipar termelési eszközei munkásállami tulajdonba kerültek; a munkásosztály osztatlan hatalmára volt és van szükség; ezt a munkáshatalmat a proletáriátus mindenekelőtt öntudatos tagjaiból álló élcsapatának, pártjának vezetésével gyakorolja; az árutermelés elhalásának objektív tendenciája történelmi szükségszerűség; elhaló osztályok, „félosztályok" a társadalmi struktúra döntő elemei; a köztulajdonosi tervgazdálkodás a dolgozó osztályok alapvető érdekeit fejezi ki.

Ezek az alaptételek — más mozzanatokkal együtt — a szerzők gondolkodásmódjában konzisztens rendszert alkotnak, s amennyiben ez a társadalmi jelenségek kifejeződéseként funkcionál, adott egy gondolati paradigma.

Mint a bevezetőben jeleztem, jómagam gyökeresen más paradigmában „közlekedem". Az én kiindulópontjaim (persze ezek nem az enyémek, hanem azok is!) a következők: A jelzett periféria-törvény sivár gondolati konstrukció, ha ugyanakkor nem vesszük figyelembe: az emberiség visszafordíthatatlanul integrálódik, egységes, bár bonyolult, összetett és ellentmondásos világgazdaság, világpiac létezik, s képtelenség olyan reálisan megvalósítható, történelmileg viszonylag hosszabb távon fenntartható politikai rendszer-reformokban gondolkodni, amely ennek az egységesülésnek a tényét nem veszi *súlya szerint* tekintetbe; a munkáshatalom léte igazolhatatlan, miként az az állítás is, hogy az államgépezet a létező szocialista országokban a proletáriátus kezében van; az ipari termelési eszközöknek munkásállami tulajdonba kerüléséről — többek között — azért sem beszélhetünk megalapozottan, mert lehetetlen kizárni olyan lényeges „dimenziókat", mint a valóságos és a deklarált tulajdonviszonyok különbsége, az állami tulajdon tulajdonosi kedvezményezetteinek reális számbavétele stb. A szocialista országokban a hatalmon lévő pártok nem a proletáriátus öntudatos tagjaiból álló élcsapatot jelentik; az árutermelésnek ma nem elhalási tendenciája szükségszerű (hatalmas történelmi távlatokban persze, igen, de ez a *jelen* szocialista országait aligha érinti), hanem éppen erősödése és szélesedése; az elhaló osztályok, „félosztályok" kategóriái a társadalomtudományban teljességgel használhatatlanok; a „munkásállami tulajdon", a „köztulajdon" mentén — véleményem szerint — aligha lehet osztályokat megmutatni; a szakszervezet a létező szocialista országokban nem a munkásosztály legfontosabb tömegszervezete (persze nem azért, mert van egy másik „legfontosabb"!); a köztulajdonosi tervgazdálkodás a szocialista országokban legfeljebb véletlenszerűen fejezi ki a dolgozó osztályok alapvető érdekeit. Ezek az „axiómák" — más egyebek mellett — egy egészen más paradigma alapjai, mint Gondi Józsefé és Mihály Alberté.

Miért ítélem ezeket az alapvetéseket használhatóbbnak, mint e szerzőpáros axiómáit? Igazságtartalmuk ma társadalomtudományos eszközökkel megvizsgálható és lényegileg eldönthető. (Legfeljebb a pártból történő kizárás veszélyét vállalja fel az, aki erre vállalkozik.) A Közgazdász azonban nem tudományos folyóirat, olvasóit méltánytalan lenne tudományos igényű fejtegetésekkel terhelni. Néhány elgondolkodtató felvetés azonban jelezheti, hogy a szerzőpáros axiómáival nincs minden rendben.

Mindenekelőtt figyelmet érdemlő a szovjet párt és közvetlenül Gorbacsov azon megállapítása, hogy napjaink *elsődleges* feladata:

emberiségméretekben biztosítani a földi létet.

Ugyanakkor a szocialista társadalom életfolyamataiban közvetlenül látható, hogy a demokrácia súlyos hiányai milyen mértékben teszik életképtelenné a gazdaság működését — s a demokrácia aligha azt jelenti, hogy bárki hatalmi pozícióból közli, mi a munkásosztály érdeke, s azt is tudatja, hogy ezek az érdekek jelenleg még csupán antidemokratikus módon érvényesíthetők.

Az is kézenfekvő kérdés, hogy a „munkáshatalom" időszakában kik és mikor kérdezték meg a munkásságot: miként gondolkodik saját érdekeiről? Vajon az elmúlt évtizedek során kialakított termelési szerkezet, az ország adósságállománya, a közösségek elpusztulása, a morális-kulturális élet sorvadása, — ez mind-mind a munkásosztály „megkérdezésével", érdekeinek érvényesítése jegyében történt? Ha a munkásosztály vette kezébe az államgépezetet, akkor miként befolyásolhatja annak működését? Vélhetően nem a tanácstagi és képviselői választások adják e befolyásolásnak valóban működő keretét és eszközeit.

S vajon

minek alapján minősül a párt

a munkásosztály legöntudatosabb tagjaiból álló élcsapatnak? A párt jelenlegi felső vezetői ezek a legöntudatosabb proletárok, avagy a pártapparátusok hivatalnokai, esetleg egyetemünk párttagjai, netán a párttag mezőgazdaságiak, kisiparosok, vagy a gyárak dolgozóiból kikerülő párttagok? Egyáltalán, aki ismeri valamennyire hazai pártunkat, hogyan minősítheti tagjait a fentiek szerint? Hiszen, ha csupán a felső pártvezetés mai megosztottságát tekintjük is, felmerül a kérdés: egyik-másik csoport melyik proletariátusnak a legöntudatosabb tagja?

Lenin — bármennyire is nagyformátumú gondolkodó volt — számos társadalmi tényező mozgástendenciáinak a megítélésében tévedett. Igaz, nem is tartotta magát csalhatatlannak. Az általa használt, sajátos történelmi fejlődéssel számoló, meghatározott tartalmú fogalmak, mint „félosztály", elhaló osztály, ma használhatatlanok társadalmi folyamataink tudományos igényű leírására. Nemcsak az a probléma, hogy minden történelmileg létezett-létező osztály egyidejüleg „elhaló" is. Inkább az a probléma, hogy a hatalom mentén differenciálódó nagy társadalmi csoportok reális társadalomtudományos „feltérképezését" a fenti, inkább ideológikus kategóriák korlátozzák, lehetetlenné teszik.

A szakszervezet hazai működését minden bizonnyal Gondi József és Mihály Albert is alapvetően ismeri. Ez lenne a munkásosztály legfontosabb tömegszervezete? Lenin Trockijjal folytatott vitájában nyersen megfogalmazta annak lehetőségét, miszerint előfordulhat, hogy a munkásosztály szembekerül saját államával. Ekkor majd fellép a szakszervezet az állammal szemben — élén a politikai bizottság egyik tagjával?

A köztulajdonosi tervgazdálkodás *minden* szocialista országban gazdasági (és más) válsághelyzetet teremtett. Ez lenne a dolgozó osztályok alapvető érdeke? Igaz, a szubjektív hibák... de minden szocialista országban? A marxista közgazdaságtan — a termelőerők színvonalával *objektíve* összefüggő termelési viszonyokat értelmezvén — arra a kérdésre is okkal keresi a választ, hogy ha a dolgozó osztályok a tulajdonosok, miként érvényesíthetik *tulajdonosi minőségüket*. Mert az érvényesítés mind a mai napig igazolhatatlan.

Az eltérő paradigmákban való mozgás jelentős következményekkel jár. Ezek közül szeretnék néhányat kiemelni.

1. Korábban nem tudtam világosan, miért okoz számomra szinte fizikai fájdalmat az olyan (vagy hasonló) szövegek végigolvasása, mint például Gondi Józsefé és Mihály Alberté. Ma — legalábbis a magam számára — ez teljességgel érthető. Ha paradigmájuk alaptételeit közelítjük a valósághoz, megpróbáljuk azzal összevetni, úgy járunk vele, mint ha mágnesek azonos pólusait próbálnánk összeilleszteni. Ezt a „taszítást" kísérli meg eltüntetni az

a fogalmi—logikai „zsonglőrködés",

amelybe a szerzők természetes módon belekényszerülnek, s amelyben furcsa szövetté fonódnak össze a fogalmak: frakciós, bürokratikus, dogmatikus, szektás, europeer, liberális-szocialista, bibóista, „balos" voluntarista, osztályharcos reflex, centralizmus, szocialista konzervatív reakció — s végül: „a politikai pluralizmus, a politikai egyenlősdi híveinek is vagy „balra" vagy „jobbra" el kell hajolniuk, vagy előre vagy hátra kell lépniük". Érdemes utalni rá, milyen érzékletesen és pontosan elemzi-fejtegeti Marcuse Az egydimenziós ember című munkájában: az állítások és a valóság divergenciái milyen önálló és szövevényes életre kelthetik a felhasznált fogalmak rendszerét.

2. S ha netán ez az eljárás nem vezet célhoz, ha nem sikerült elfogadtatni, hogy a munkásosztály — hatalom — élcsapat oly összetartozóak, akkor még mindig van egy érv a tarsolyban. Ha a rendszer válságát — írja Gondi József és Mihály Albert — *„nem képesek a „civil" szervezetek és mozgalmak szocialista módon megoldani, a katonai megoldás elkerülhetetlen."* (kiemelés tőlem V. I.) S hogy

melyik megoldás szocialista,

azt feltehetően majd Gondi József és Mihály Albert közli velünk. Én pedig azt szeretném közölni: nekem nem tetszik és rosszkedvre hangol, ha érvek helyett katonai megoldásokkal fenyegetnek, ha azok, akik nem találják állításaik és a valóság igaz kapcsolatát, azzal riogatnak — miként ezt nem ritkán hallani —, hogy „a jelen folyamatok az 1956 októbere előtti időszakra emlékeztetnek".

3. A javasolt „árnyékkormány" tartalmilag jól mutatja, hogy a valósággal indifferens alapvetések, valamint az ellenzék-nélküliséghez való makacs ragaszkodások minő víziókhoz vezethetnek. Ha jól értem a lényegét: lenne egy kormány, amelyet az a párt irányít, amely önmaga ellenzéke, s ez az ellenzékiség olyan érdekes, új formákban is testet öltene, hogy e párt „belebújna" önmaga kormányának az „árnyékkormányába" (Gondi—Mihály: az „árnyékkormányban" is... a párt- és a szakszervezeti elem volna a legfontosabb). Meggyőződésem szerint egy politikai vezetést leginkább úgy lehet megakadályozni abban, hogy hibát hibára halmozva, újra és újra válsághelyzetbe sodorja az országot, ha van olyan legális politikai erő, amely nem csupán „árnyékbokszol".

4. Politikai rendszerünk reformja a társadalmi valóság reális visszatükrözésén kell, hogy alapuljon. Ma már tudjuk, hogy ez nem öncél. Gazdaságunkat, közösségeinket, erkölcsi-kultúrális állapotainkat aligha az ellenzék, a bibóisták, a politikai pluralizmust igénylők tették olyanná, amilyen. Ezért talán nem feltétlenül „ők" legveszélyesebb ellenfeleink.

A feladatok — kényszerűségek hatására is — világosabbak, mint korábban bármikor, s ezeket ideológikus álarcokkal lefedni ma már több mint tévedés. Feladatunk olyan politikai rendszer létrehozása, amely eszközként és közegként alkalmas arra, hogy társadalmi, közösségi és egyéni életünket a korábbinál emberibbé tegyük, s ezzel gazdasági problémáink megoldásának egyik alapfeltételét megteremtve, egyre biztosabban álljunk lábunkon a világban. Demokratikus, a társadalom politikai tagoltságát megfelelően kifejező és érvényesítő, ezért radikálisan átalakított politikai rendszer szükségeltetik. Olyan, amelyet Pozsgay Imre az elmúlt évek során ismételten, legutóbb pedig a Magyar Nemzet április 4-i számában megjelent interjúban lényegretörően hangsúlyozott. Ennek a követelménynek megfelelően kell átgondolni és átalakítani pártunk társadalmi szerepét, belső életét, demokratizmusát, mert ez az egyetlen esély arra, hogy reformálandó politikai rendszerünkben legitim módon meghatározó szerepet játszhasson. A feladatok világosak, de a cselekvés módozatainak kimunkálása — valójában még kidolgozása is — előttünk áll. Ehhez azonban csak olyan demokratikus viták visznek közelebb bennünket, amelyeket nem árnyékol be „katonai beavatkozások" sötétsége.

Valcsicsák Imre

Udvari tudósok helyett autonóm kutatókat

Hegedűs András újra egyetemünkön

— Egyetemünk egyik filozófiaoktatója a politikai „ólomidők" példájaként szokta ismertetni az MSZMP kultúrpolitikai munkaközösségének egy — többek között önt is bíráló — 1973-as állásfoglalását. Ennek az állásfoglalásnak volt következménye, hogy egyetemünkön —, ahol 1962 óta működött, 1966-tól egyetemi tanárként — tovább nem taníthatott.

— Nagyon sajnáltam, hogy a politikai-ideológiai ellenreform kiszorított az egyetemről, de — az előzetes figyelmeztetések ellenére — nem akartam feladni nehezen kivívott tudósi-emberi autonómiámat. Az 1945 utáni másfél évtizedben elég sok alkalommal cselekedtem egyéni meggyőződésem ellenére, de akkoriban ezt elfogadhatónak tartottam: „jó sztálinistaként" a párt hű katonájának tekintettem magam. Erről az időszakról vallok A történelem és hatalom vonzásában című nemrég elkészült könyvemben, ami remélhetőleg hamarosan a boltokba kerülhet. 1956 számomra nemcsak az aktív politikai pályával való szakítást jelentette, hanem fokozatos önállósodási folyamat kezdetét is. Ekkor kezdtem komolyan szociológiával foglalkozni. Sajnos Kelet-Közép-Európában

autonómiára a társadalomtudósok többsége inkább csak vágyakozik.

Úgy gondolom, egy valóban autentikus társadalomtudományban a kutatóknak autonóm módon gondolkodóknak, s nem a hatalom által kézzel fogva vezetett udvari tudósoknak kell lenniük. Persze a hatalom, a társadalom irányítói felé lehet segítőkész a tudós: ha kérdezik, mondja el — s mondhassa el — véleményét, s ne kelljen ideológiai tabukat tiszteletben tartania, retorzióktól félnie, mert akkor finomít mondanivalóján, s nem a tudományt, a tudományos igazságot közvetíti a döntéshozók felé, hanem a mindenkori hatalmat legitimálja. Ha kérdeztek, az elmúlt 15 évben is elmondtam véleményemet. Ritkán voltak rá kíváncsiak. Hazai megnyilatkozásaimnál többet publikáltam külföldön. Konferenciákra hívtak, egyetemi előadásokat is tartottam. Persze jobban szerettem volna Budapesten tanítani, mint például San Sebastiánban...

— S most, hogy újra visszatérhetett az egyetemre, mit tanít?

— A szociológia szakosoknak tartom a gazdaságszociológia tárgy harmadik félévét. Témám a gazdasági fejlődés a létező szocialista modellekben. Igyekszem a 60—70-es években, s újabban felmerült neomarxista és ökológiai elméletek figyelembevételével kritikusan elemezni a gazdasági fejlődés szociológiai tényezőit. Magyarázni próbálom a szocialista gazdaságok elhúzódó válságának, stagnálásának okait, főként Magyarország példáján. Gazdasági-társadalmi mechanizmusunk alapvető problémájának — rossz döntések, rosszul működő intézmények mellett — azt tartom, hogy az 1948 után kialakult viszonyok a társadalomban dominánsan működő takarékosságra, racionális gazdálkodásra, egyéni felhalmozásra ösztönző étoszt megzavarták. A puritanizmust, egalitarianizmust hirdető munkásmozgalmi étosz a kialakult bürokrácia igényeinek megfelelően átalakult, de csak a felső vezetői réteg fogadta be, a társadalom többsége elutasítja. A presztízsfogyasztásra való törekvés, az élet „habzsolása", a szűkös lakossági eszközök pocsékolásához, a népesség túl gyors elhasználódásához, betegségekhez, öngyilkosságokhoz vezet. Szerintem ennek az étoszválságnak a következménye a mortalitás ijesztő növekedése.

Csíráiban megjelenni látok egy új étoszt,

ami ha kiforrna, uralkodóvá válna, elvezethetne egy nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb társadalmi állapothoz. Ez a szocialista humanisztikus étosz, ami a közösségi eszmék feléledését, a szükségletek ésszerű korlátozását hozhatná magával, és ideológiailag pluralisztikus lenne. Úgy látom, ezeket egyelőre ösztönös társadalmi mozgalmak, mozgások hordozzák. Kifejlődéséhez ideológiai megalapozás, néhány régi tétel újragondolása elengedhetetlenül szükséges volna.

— Vagyis „vissza Marxhoz, előre a mai problémákhoz"?

— Úgy gondolom, ez a lukácsi tézis csak úgy értelmezhető, ha a marxizmus klasszikusait sem tekintjük tévedhetetlennek, ha az ő műveikhez is kritikusan nyúlunk. Nem elég elvetni a hibás tételeket, szakítani kell a dogmatikus módszerekkel is, s újra át kellene gondolni az értékrendet. A kelet-európai társadalmaknak csak akkor van esélyük kilépni a stagnálásból, ha mélyrehatóan megreformálják nemcsak a gazdasági és politikai intézményrendszert, hanem az ideológiát is. A sztálinizmustól nehezen elválasztható marxista—leninista ideológia revíziójára van szükség.

— A Szovjetunióban nem ez történik?

— Óriási jelentőségű az a kulisszák mögött folyó csatározás, ami a Szovjetunióban egy radikális reformért folyik. Még nem indult be azonban a társadalomban olyan irreverzibilis folyamat, amely hosszabb távon biztosítaná egy demokratikus, dinamikus társadalom megteremtését a Szovjetunióban. Például nem elég megsemmisíteni Buharin ítéletét, eszméi rehabilitálásához azok széles körű ismertetése, megvitatása, kritikai feldolgozására lenne szükség. Afganisztán ügyében is sokkal határozottabb fellépést kellene tanúsítani: igen gyorsan ki kellene vonulni, semlegesítve és pacifikálva az országot. A Jelcin-ügy, a meg-megújuló nemzetiségi problémák is azt mutatják, hogy

a Szovjetunióban nem dőlt még el

véglegesen, hogy valóban bekövetkeznek-e radikális reformok. Ami pedig kérdését illeti, úgy látom, Kelet-Közép-Európában történtek eddig gazdasági mechanizmusbeli változások, vannak jelei a demokratikus irányú előrelépésnek a politikai intézményrendszer területén is, de úgyszólván semmi nem történt az ideológia terén. Néhány korábban tabuként kezelt történelmi esemény kutatható, de komoly változást ezek még nem hoztak a szocializmus elméletében. Magyarországon jól megfigyelhető, hogy a régi ideológiai tételek keveredtek az ésszerű, gazdasági szükségszerűség által megkívánt, gyakorlati intézkedésekkel, s óriási zavart, károkat okoznak. Különösen 1985 óta tapasztalható ez: az emberek nem tudják eldönteni a politikai dokumentumok és a tényleges helyzet összevetése alapján, hogy mi is a vezetés politikája.

— Mégis a szovjetunióbeli reformretorika, a moszkvai vezetés elkötelezettsége a radikális reformok mellett olyan kedvező helyzetet teremt a hazai reform számára, amilyen 40 éve nem volt. S úgy tűnik — ön is utalt rá —, hogy Magyarország a lehetséges mozgásterénél jóval kevesebbet használ ki.

— Magyarország a 40—50-es évek fordulóján kiépült sztálini társadalmi-gazdasági formából sajátos reformista és neosztalinista cikcakkos periódusokkal távolodott. Ilyen neosztálinista hullám nyert teret a 70-es évek elején, majd az évtized végén újabb reformperiódus indult. A pártkongresszusok jól mutatják ezt a ciklikusságot, az 1970-es még reformkongresszus, aztán 1975-ben szó sem esik reformról, 1980 újra reformkongresszus. Az 1985-ös kongresszust kompromisszumosnak nevezném: egy sor kérdés megválaszolatlan maradt. De ezek a periódusok a politikai határokon túl a mindennapi életben is jól nyomon követhetők. Gondoljunk csak a 70-es évek eleji „Kék fény" adásaira, vagy szélesebben a társadalmi nyilvánosság szűkítésére, a megmerevedő művészet- és társadalompolitikára. Fontosabb azonban, a magyar társadalomban a 60-as évek eleje óta tapasztalható, a politikai hideg-meleg frontoktól bizonyos fokig függetlenül

egyre erősödő alulról jövő nyomás,

amit pontosabban inkább alulról jövő építkezésnek nevezhetnénk. A második gazdaság egyre szélesedő, a társadalmi újratermelésben mind nagyobb szerepet játszó szférája ez, ami a reformpolitika bázisául szolgált. A 70-es évek elején persze illegalitásba, féllegalitásba kényszerült, de létezett, s a 80-as évek eleji reformperiódus ehhez az alulról jövő építkezéshez kapcsolódott, ezt legitimizálta és kiterjesztette. Mára a gazdasági életben a kezdeményezés — egyéni és csoportkezdeményezés — mozgástere igen nagy mértékben megnőtt. Ez persze nem hangos demonstratív mozgalom: ezek az emberek, állatokat tartanak, számítógépprogramot írnak, fuvaroznak. Nincs idejük politizálni. Ezzel a politikai szervezetekben teret engednek a jelenlegi helyzet fenntartásában érdekelteknek. A munkásságnak az a része, amely valamilyen okból nem tudott bekapcsolódni a második gazdaságba, alkotja a pártszervezetek, munkásőrség, szakszervezetek társadalmi bázisát. Ez a réteg bizonyos privilégiumokat élvez, például talán könnyebben jut lakáshoz, gyerekei nagyobb eséllyel tanulhatnak tovább, a gyengébb munkateljesítményt is elfogadják tőlük.

Ez a reform munkásellenzéke.

Mellettük változatlanul erős a nagyvállalati vezetők lobbyja, amely szintén ellenérdekelt a reformban. Ellenerőként működik a régi módon gondolkodó pártfunkcionárius bürokrácia is. Ezek ellenállásával meg kell küzdeni. Természetesen ezzel csak a fő irányokat akartam kifejezni, a kép jóval differenciáltabb, sokkal több dimenzió mentén folynak, vagy folyhatnak viták, s egyes kérdésekben más-más csoportok között alakulhat ki konszenzus. Remélhetjük például hogy önálló társadalmi erőként fellép majd a felvilágosult pártfunkcionárius réteg.

— De ez az „alulról jövő építkezés" lelassult 1985 óta. A vállalkozóknak — s nemcsak nekik — minden okuk megvan a bizalmatlanságra, és most kivárnak.

— Ez sajnos igaz, de csak átmeneti helyzetnek tartom. Egy újabb reformpolitika továbbra is építhet rájuk. S vannak a társadalomban optimizmusra okot adó jelenségek. Nagyon fontosnak tartom a szaporodó köröket, klubokat, egyesületeket. Az éledő társadalom kezd csoportokba szerveződni, megindult a fejlődés egy monolit, automatizált társadalomból, egy közösségibb, humánusabb, pluralisztikus társadalom felé. Ez a fejlődés ma még talán lassú, és ez sem mentes a visszaesésektől. Klubok, egyesületek rendszeres betiltása, működésük lehetetlenné tétele átmenetileg korlátozhatja, visszavetheti ezt a fejlődést. De oly

nagy az igény Magyarországon a civil társadalom kialakítására,

hogy ezt csak ésszerűtlenül nagy represszió szoríthatja vissza, ami minden bizonnyal kihatna a gazdasági aktivitásra is. A felvilágosult, reformorientált, racionálisan cselekvő, távlatokban gondolkodó vezetés el kell, hogy vesse ezt a politikai gyakorlatot hiszen elsősorban éppen a társadalmi mozgásokban rejlő energiákra építhet. Van esély arra, hogy a jelenlegi felső vezetés, amelynek tagjai többségében a hetvenes évek eleji reformellenes időszakban kerültek vezető pozícióba, megújuljon, és hogy újabb reformperiódus vegye kezdetét. Ez történelmi szükségszerűség, mert Magyarország számára egyszerűen nincs más járható út, ha nem akar véglegesen lemaradni De nemcsak szükséges, lehetséges is egy pozitív politikai fordulat. Hivatkoznék itt elsősorban az említett társadalmi mozgásokra, és arra, hogy létezik a reformer politikusoknak egy jelentős és tehetséges csoportja, amely — egyelőre a hatalom előszobájában várakozva — kész és képes kivezetni az országot a jelenlegi mély válságból.

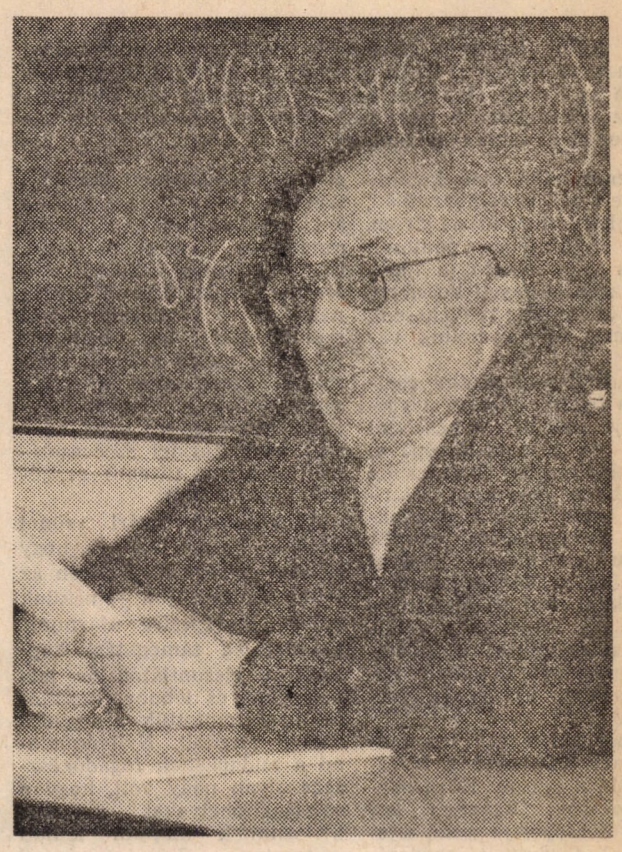

„Az emberek nem tudják eldönteni a politikai dokumentumok és a tényleges helyzet összevetése alapján, hogy mi is a vezetés politikája."

— S milyen problémákat kellene megoldania egy ilyen felvilágosult reformer politikának?

— A gazdaságban le kellene építeni a nemzeti jövedelemhez csekély mértékben hozzájáruló, de azt nagymértékben fogyasztó szektorokat. A deficites állami vállalatok szubvencionálása és az elhibázott beruházások —

Tengiz, Bős—Nagymaros, az eocénprogram — a túlzott fegyverkezési kiadások,

a rosszul felhasznált hitelek kamatai — együttesen körülbelül a nemzeti jövedelem egyharmadát emésztik fel. Egy szegény ország nem engedheti meg magának a nemzeti jövedelme ilyen mértékű elhordását. Ennek megakadályozása mellett szükség lenne egy sor társadalmi reform bevezetésére is, amelyekről ma komoly viták folynak és amelyek egy plurális, vállalkozáson nyugvó, demokratikus szocialista társadalom megteremtését kellene, hogy eredményezzék.

— Az ifjabb generációk évek óta nagy szkepszissel figyelik, ami ebben az országban történik. Mi lehet az ön által elérendőnek tartott társadalom megteremtésében az ifjúság, a mai középiskolások, egyetemisták, munkásfiatalok szerepe, feladata?

— Ez attól függ, hogy a szocialista társadalom pluralizálódása milyen gyorsan halad előre. Ahhoz, hogy valódi lehetőséggé és élménnyé váljék számunkra szűkebb környezetünk formálása és a nagy társadalmi döntésekbe való beleszólás, az ifjúsági mozgalom szervezeti, intézményi formáinak is meg kellene változnia, hiszen a mai helyzet a monolitikus politikai szerveződés terméke, s nem fejezi ki az ifjúság valódi tagoltságát. A KISZ mellett

megalakulhatnának más ifjúsági politikai szervezetek is.

Ezt eddig a hatalom gátolta, de úgy tűnik, az ifjúságban erős rá az igény. A szakkollégiumok, egyetemi és középiskolai önképzőkörök, kulturális csoportok — más, direkt politikai intézmények híján kényszerű — politizálása is ezt jelzi. Amikor a monolit társadalom átmegy plurális társadalomba, a civil társadalom sokféle intézménye, amely addig nem létezett, vagy halódott, hirtelen életre kel, és az új intézményi formák sokasága jelzi a társadalom növekvő életerejét. Az ilyen társadalom a falusi tanítótól az országgyűlési képviselőig autonóm gondolkodást igényel, elveti a mai alattvalói tudatot. Nagy szükség lesz majd szakmailag jól felkészült, aktív közéleti szerepet vállaló emberekre. Véleményem szerint ez a változás a mai ifjúság életében nem lesz kisebb, mint amit az én generációm átélt 1945-ben, a felszabadulás, a demokratikus intézmények kiépülése, a földosztás évében.

— Reméljük, hogy optimizmusát az idő igazolja.

Nándorfi Géza

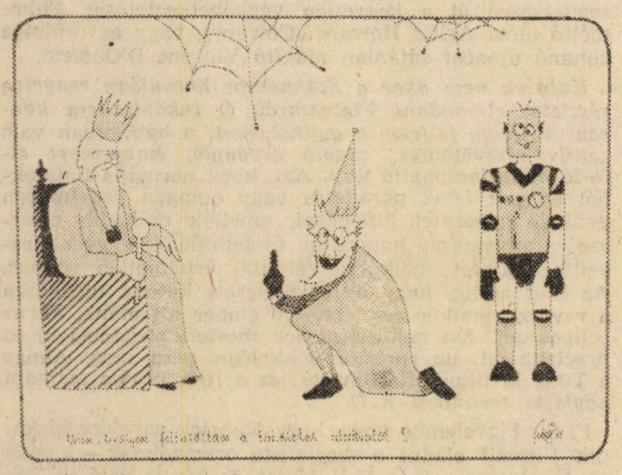

Wavrik Gábor rajza

Genezis

Hol fekszik Budapest?

A Kölni Egyetem gazdasági- és társadalomtudományi szakának 15 diákja a KISZ-bizottsággal kötött diákcsere keretében az elmúlt év novemberében látogatást tett Budapesten. Az alábbiakban a fenti szak lapjának decemberi számában megjelent élménybeszámolót tesszük közzé.

Tizenöt kölni diák kerekedett fel november 8-án, hogy e kérdésnek utána járjon. Ha ez földrajzilag pontosan meg is válaszolható (a főpályaudvaron, a vasúti kocsiban, és aztán mindig egyenesen), ezzel még alig nyertünk valamit.

Hisz Budapest semmi esetre sem fekszik messze a vasfüggöny mögött, kapcsolatai Közép- és Nyugat-Európával a történelemben, kultúrában és újabban gazdasági tekintetben intenzívek, a piacgazdasági és pluralista eszmék befolyása meglepő! Szóval először is a Magyarországról magunkkal hozott elképzelések szinte hihetetlen felülvizsgálatára volt szükség, melyet tapogatozó sokoldalú benyomásokból új képet formáljunk.

Először talán egy kis magyarázat? Tavasszal a budapesti Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem egy hallgatói csoportja azzal a javaslattal fordult a gazdasági- és társadalomtudományi szakhoz, hogy létesítsünk a két egyetem diákjai között rendszeres cserekapcsolatot. Egy hamarosan kiküldött előőrs nagy érdeklődésről és még nagyobb vendégszeretetről számolhatott be, bizonyos szkepszis mégis maradt, elsősorban azért, mert a csere szervezetileg a Magyar Szociális Munkás- (és ezzel Egység) párt ifjúsági szervezetének egyetemi (üzemi) sejtjéhez kapcsolódott.

A közeledő nyári szünet miatt — ha azt akartuk, hogy az első cserére még ebben az évben sor kerüljön — nekünk kellett Budapestre utaznunk. Egyidejűleg támogatást kaptunk a viszontlátogatás tervezéséhez és lebonyolításához és megteremtettük a fogadás anyagi alapjait. Nyilvánvalóan a budapestiek fogadókészsége olyan nagy volt, hogy a vendéglátóhelyeket szociális kritériumok alapján kellett szétosztani. Kölni részről mindenesetre 15 makacs diák konokul kitartott és amikor 16 órai vonatozás után megérkeztünk Budapestre, már mint csoport szálltunk ki.

Már az egyetem külső megjelenésének meg volt a hatása: egy nemrég fényűzően renovált klasszicista épület közvetlenül a Duna-parton, díszessége modern funkciókkal összekötve. Magyarország közgazdasági elit-egyeteme minden kelet-európai országgal (kivéve — természetesen — Romániát), amerikai, japán, osztrák és még nyugatnémet főiskolákkal is tart fenn kapcsolatot, az AIESEC-tagságot magától értetődőnek tartják.

A két prof. (egy államjogász és egy külkereskedő), akik külön nekünk tartottak — németül — előadásokat, vehemensen, dogmák és hivatalos pártküldetéstudat nélkül vitatkoztak. Jó nemzetközi hátérrel rendelkező vendéglátóinknál — szülők külkereskedelemben, diplomáciai szolgálatban, vezető pozíciókban — is érezhettük ezt a nyíltságot, ami gyakran erős nyugati orientáltság vonásait mutatta. Nyelvi nehézségeink nem voltak, mert a magyarok gyakorlatilag perfekt beszéltek németül, de mindenesetre nagyon idegenül hatottak a városban az érthetetlen feliratok. A magyarosítás következtében a két háború között szinte minden „nemzetközi" szót mint „Polizei, Telefon, Revolution" stb. magyar szóval cserélték fel.

Egész ottlétünk személyes jellegű volt, kezdve, hogy családoknál illetve kollégiumokban szállásoltak el minket és ezt a közös látogatások, bulik és viták csak tovább mélyítettek. Mindazon kétség, mely a hivatalos szervek ideológiai befolyásolási kísérleteire vonatkozott, teljesen alaptalannak bizonyult!

A számunkra összeállított program először túl sűrűnek tűnt, később azonban kiderült, hogy olyan változatos és érdekes, hogy nemcsak hogy semmit nem hagytunk ki, de még vettünk fel pótlólagosan néhányat. Világvárosi hangulat és a boldog békeidőbeli homlokzatokon málló vakolatú erkélyek: a városnézés adta az első áttekintést, jelentette az első konfrontációt a magyar nemzeti történelemmel. Sajnos, majdnem egész idő alatt szmog és/vagy szemerkélő eső akadályozott bennünket abban, hogy tiszta képet alkothassunk a városról.

Az Ikarus autóbuszgyárban tett látogatás során — a városszélen, lazább, kertes beépítésű területen — benyomást szerezhettünk a magyar gazdaság néhány alapvonásáról: az olcsóbb munkaerő exportja importált részegységek összeszerelésével, nyugati technológia használata, licenctermelés belföldi szükségletre is. A termelés magas munkaintenzitása tankönyvi példa az NSZK-hoz képest fordított tőke-munka költségviszonyra.

A magyar vegyes gazdasági rendszerben is jelentős innovációs potenciált képviselnek a kis üzemek: egyrészt a „nem állami" szektorban munkahelyek létrehozása, másrészt világpiaci exportsikerek következtében. Ezt illusztrálta a MERIKLON agrotechnológiai kutatólaborban tett látogatás (teljesítőképes növényi reprodukciók szaporítása, a palánták és a technológia értékesítése), melynek marketing-igazgatónője a világpiaci esélyek, pénzügyi és szabadalomvédelmi politika, illetve az értékesítési stratégia részletes ismertetése után hatásos, rendkívül személyes előadást tartott a honi, nemzeti- kulturális gyökerekről, amit magyarok és németek egyaránt hallgattak. „Egy magyar sohasem lehet százszázalékos világpolgár" — elfogulatlan hitvallása nacionalizmusról és heroikus történelemszemléletről egyike volt a legváratlanabb benyomásoknak!

A magyar folklór elevenségéről közvetlen közelről győződhettünk meg: minden kényszer nélkül részt vettünk egy fesztelen, nyílt megerőltető néptánctanuláson.

Természetesen a történelmileg és turisztikailag jelentős helyek meglátogatása sem maradt el, hiszen gasztronómia, művészetek és borkóstolás is szerepelt a programban. Egy vádló film az 1956 előtti párt- és rendőri önkényről, mindkét németnyelvű budapesti újságban cikkek a párt változó szerepéről (reform: az ideológiai hozzáigazítása a megváltozott realitásokhoz) a nyíltság és mozgékonyság benyomását közvetíti, bizonyítja ezt, hogy mindenütt kapható „nyugati sajtó".

Ha a lehetséges fővárosi előnyöktől el is tekintünk, az árukínálat láthatóan elutasítja a többi szocialista országban „reálisan létező szegénységet". Persze nem szabad elfelejteni, hogy Magyarországon általános a másod-, harmadállás, hogy a „magán"-szektorban meglévő termelékenységi előnyök miatt rendkívül nagy jövedelemkülönbségek vannak és egy 1-2 DM átlagbérű ipari munkás számára sok minden elérhetetlen, ami nekünk — árfolyamtól függően — kedvezőnek tűnik. Még semmi esetre sem világos, hogy hogyan lehetne megbírkózni a szociális feszültségekkel, melyek az 1988-tól várható reálbércsökkenés miatt nőhetnek, ha „Magyarországon a svéd adórendszert etióp bérszínvonal mellett vezetik be".

A tíz nap túl rövid és ez a tudósítás is az. Időközben megkezdődtek az áprilisi viszontlátogatás előkészületei, azon fáradozunk, hogy egy hasonlóan igényes, sok vidámsággal egybekötött programot állítsunk össze.

Hol fekszik Budapest? — egyáltalán nem olyan messze — és nekünk a szívünkben.

Joachim Lorenz

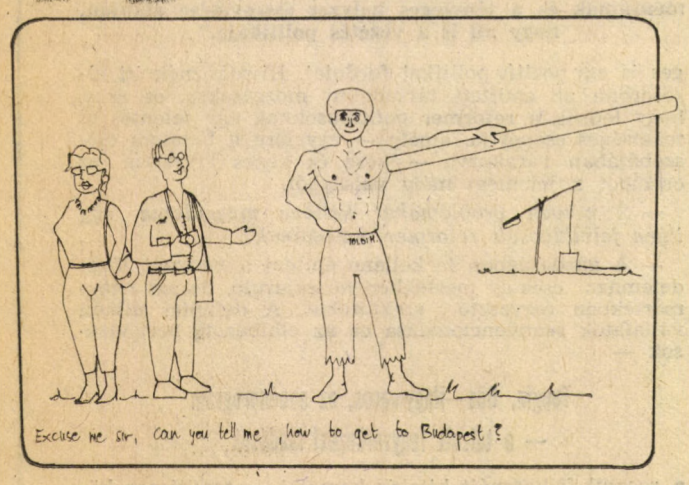

Ahogy Wavrik Gábor képzeli

Megnyílt az alagsori büfé!

Érdemes venni a fáradtságot reggelente, s legyalogolni az alagsorba. Néhány napja ugyanis itt üzemel ebédidőig a központi büfének konkurenciát jelentő egység. Néhány ár: 3 dl tej 3,50; tea 4 forint; kakaó 6,10. Öt-hat fajta szendvicsből lehet válogatni, a legolcsóbb a parizeres 6,10-ért. Hidegkonyhai készítmények is kaphatók: a francia saláta ára 6,10; a tormás sonkáé 14,30. Jó nagy adag körözött 12 forintért kapható. Néhány meleg ételt — virslit, főtt és tükörtojást — is lehet fogyasztani. Az árak tehát — ahogy a fentiekből kiderül — alacsonyabbak, mint egy szinttel feljebb.

Kötélhúzás a Szabadság hídon!

1988. április 30-án a BME, ELTE, SOTE és a Közgáz közösen megrendezi az I. Budapesti Egyetemi Sportnapot.

Gyertek minél többen!

Várunk tehát 1. erős (és kevésbé erős) embereket, 2. gyorslábú lányokat és fiúkat a stafétához, 3. komplett női kosárlabda- és fiú focicsapatokat, 4. triatlonversenyzőket, 5. érdeklődőket (téged is). Érdekes program — értékes díjak (Adidas-felszerelés stb.). Találkozunk az év buliján!

DSK

A túlélést megtanulni

Stanley Kubrick: Full Metal Jacket

Az orvlövész célba vesz bennünket. Minden lövés a halál egy szava. A halál beszél hozzánk. A halál egy vicces kis titkot akar elmondani. Lehet, hogy mi nem szeretjük a halált, de ő szeret bennünket. A vietkongok kemény gyerekek, de soha nem hazudnak. A fegyverek mondják el az igazságot. A fegyverek soha nem mondják: „bocsánat, csak tréfálok." *A háború undorító, mert az igazság maga lehet undorító, és a háború nagyon őszinte.*

A fenti részlet *Gustav Hasford The Short—Timers* című regényéből való, amelyből *Stanley Kubrick* hosszas hallgatás és felkészülés után 1980-as *Ragyogás*-a utáni első filmjeként forgatta a *Full Metal Jacket*-et. Az először 1979-ben megjelent regény írója maga is megjárta Vietnamot, és főhőséhez hasonlóan katonatudósítóként szolgált az Első Tengerészgyalogos Hadosztályban. A The Short—Timers az első regénye.

A Full Metal Jacket azon új amerikai mozik vonulatába tartozik, amelyekkel a neves rendezők kissé felpaprikázódva a Rambo-filmek teremtette mítosztól, attól eltérően, *reálisan kívánják ábrázolni mindazt, amit Vietnam jelentett* és jelent az amerikaiaknak. Ebbe a sorba tartozik többek között Stone Szakasz-a, Altman Streamers-e, vagy éppen Coppola Gardens of Stone című alkotása is.

Maga Kubrick 1983 óta dolgozott filmjén, és főszereplői új arcok. Nyilatkozata szerint nem akart hollywoodi sztárokat játszatni, hanem tizennyolc évesekre volt szüksége, hiszen Vietnamban is ez a korosztály harcolt és vesztette életét. A film címe nehezen lefordítható, a tengerészgyalogosok által is használt M—14-es géppisztolyba való teljes acélborítású lövedéket nevezik így. *A Full Metal Jacket maga a kegyetlen leszámolás az egyéniséggel,* annak érdekében, hogy a kiképzett katona optimális gyilkológép legyen, aki precízen kaszabolja az ellenséget, és soha nem hagyja ott halott vagy sebesült társát. Megtanulja, hogy néha semmi sem fontosabb, mint a túlélés, és ezért kegyetlenül gyilkolnia is kell.

A főcím alatt fülbemászó, óhazai dallam: „Good bye sweetheart, hello, Viet Nam." (Éppoly negédes és a háború véréről és szennyéről semmit se mondó, mint azok az akkori John Wayne-filmek, amiket a harctéri pihenőjüket töltő elcsigázott és elembertelenedett katonáknak vetítettek, s amik jó esetben kacajt, de többnyire durva szitkokat váltottak ki a nézőkből.) Fiatal, felnőttkorba alig lépett-tuszkolt újoncok haja hullik a nullásgép alól a földre.

A bevezetés viszont már nem negédes, nem kíméletes. A kiképző őrmester Hartman — a könyvben Gerheimnek hívják —, (Lee Ermey játssza, aki a valóságban maga is tengerészgyalogos-kiképzőőrmester volt valaha) a legdurvább, legobszcénebb és legmegalázóbb kaszárnyastílusban teszi meg az első lépéseket, hogy az újoncokat megfossza személyiségüktől, büszkeségüktől, emberi tartásuktól. *A hadsereg nem ismer kíméletet, embereket és egyéniségeket.* Kubrick kamerája közben a barakkokon, majd a katonák során pásztázik, néha hirtelen közelképben mutatva a félelemmel és visszafojtott dühvel teli arcokat, — amint az újoncok moccanatlanul próbálják tűrni az őrmester bordáik közé döfő botját. *A sokk elementáris és csontig ható. A büszkeség elveszett.*

A „civil" nevek sem tartják magukat sokáig. Az egyik újonc, főhősünk nem átallja az első sorakozón John Wayne hangját utánozva heccelni az őrmestert, így megkapja a Joker nevet. Társa, és a kiképzés alatt szerzett életre — és halálra — szóló barátja természetesen Cowboyra kereszteltetik, hiszen texasi származású. A nevek eltűntek és monotonul dübörög az újoncszázad szájából a „Sir, yes, Sir!", amit fennhangon kell az élet-halál úr Hartman képébe ordítani.

Az újoncok megpróbáltatása megkezdődik a Parris Island-i tengerészgyalogos kiképzőtáborban. Az első negyvenöt percben Kubrick ki sem mozdul nyomasztóan khakiszínű terepéről, ahol még az ég is szinte mindig borús. *Változatos kiképzési kínok, és Hartman széles eszköztára a gerinc eltörésére és a gyilkológép kialakítására — mindez idegborzoló alapossággal.* Feltűnik a tunya és tehetetlen újonc, aki balszerencséjére amellett, hogy képtelen az előírt gyakorlatokat végrehajtani, a „bemutatkozáskor" egyszerűen nem tudja az együgyű félmosolyt eltüntetni szája szögletéből, kivívva ezzel az őrmester megsemmisítő figyelmét. Bár Joker igyekszik segíteni társának, Hartman végül úgy dönt, a kövér lakli minden hibájáért az egész újoncszázadot bünteti. A megpokrócozással, amiben Joker is részt kell vegyen, *vége az összetartás utolsó szemcséjének is.* Bajtársaiasság már csak pergőtűz alatt és halálos veszélyben létezhet.

A verés után a kövér újonc iszonyatos erőfeszítéssel élkatonává küzdi fel magát, s eléri, hogy Gerheim az egész század elé állítja példaként. Igaz, szeméből végképp kiveszett az értelem, és helyét az őrület egyszerűsége vette át, ami akkor villan fel sátáni mosolytól kísérve (emlékezhetünk Jack Nicholson őrületére a Ragyogásban is!), amikor az esküt követően a dicsérettel végzett újonc agyonlövi a kiképzőőrmestert. Tökéletes gyilkológéppé vált, annyira tökéletessé, hogy saját agyvelejét is cafatokra szaggatja az M—14-es lövedékével. Ez az első két halál a filmben. *Az újoncok elvesztették ártatlanságukat, s ami a kiképzőtábor barakkjain túl vár, az Vietnam.*

A film második része nem sokkal az 1968-as Tet-offenzíva előtt játszódik. Joker nem kerül az első vonalba, tudósítóként járja fotóstársával a csapatokat: az undorító és halálsikolyteljes horrort kell otthoni fogyasztásra alkalmas történetekké kozmetikáznia gyomorforgató módon a Stars and Stripes nevű frontújság számára. Ez annyira képtelenség, hogy csak azok hihetnek benne, akik az ominózus John Wayne-filmeket készíthették Hollywoodban, ahol a hősök jól fésültek, egyenruhájuk vasalt és csizmájuk csillog.

Kubrick filmjének második részében a háború talán nem ábrázoltatik akkora erővel, mint az Oscar-díjas Szakaszban. A hangsúly azon van, hogyan lesz Jokerből, a high school-növendékből olyan „igazi" katona, aki lelövi első áldozatát. Hiszen még pimaszul békejelvényt visel a vietnami részben, ezzel végül elnyerve, hogy az első vonalba küldik. Apró ecsetvonás a háború, a helyzet skizofréniájának jellemzésére: Joker sisakján ott a *Born to Kill* felirat is...

A Hué környéki csatározásoknál csatlakozik barátja, Cowboy rajához. A „világ" innen már rettenetesen messze van, az igazi társ az automata géppisztoly, a géppuska és a kézigránát. *Az ellenség élete játékszer, a gyilkolás unalomig űzött napi tevékenység.* Az egyetlen cél: újabb számot besatírozni a naptáron, ami azt jelenti, eggyel kevesebb lidércnyomásos nap van addig, amíg a bevetésnek vége, vissza lehet térni a „világba". És az egyetlen remény: nem fekete katonai koporsóban, csillagos-sávos lobogóval borítva.

Cowboy csapatának a feladata egy háztömb megtisztítása, azonban váratlanul egy mesterlövész kezdi szedni áldozatait. A kérdés az, hány élő embert áldoz fel Cowboy a tengerészgyalogosok szellemének oltárán, hogy ne hagyják társaikat magukra sem holtan sem sebesülten? Meddig képes egy parancsnok vérfürdőt rendezni saját embereit dobva áldozatul, engedelmeskedve a belévert-belénevelt kötelességnek? *És mit tesz az addig magát tisztességesnek tartó és a gyilkolást megvető katona, Joker,* néhány perccel azután, hogy barátja, Cowboy meghalt, néhány másodperccel azután, hogy őt is majdnem megölte az orvlövész, amikor farkasszemet néz a könyörületesen gyors halálért könyörgő-imádkozó, súlyosan sebesült vietkong mesterlövésszel, aki ráadásul fiatal lány?

A záró képsorokon Joker már más, mint addigi önmaga. Helyesebben csak egy a futó-szökkelő-kúszó egyenruhás, sáros, véres és tépett, de életben maradt katonák közül, akik a földdel egyenlővé tett egykori császári székhely romjai között az alkonyi pírban pihenő-gyülekező helyükre igyekeznek. Végleg rájött: *a háború értelmetlen és embertelen, véres és izzadtságtól tajtékos, az ember legjobb barátja másodpercekkel azután, hogy mosolygott, szétrobbant fejjel meghalhat, és nincs más parancs, csak az életben maradásé.* Túlélni, és kihúzni egy újabb napot a naptárban, amely a világba visszavezető utat mutatja.

Kubrick az új arcok választásánál csak Joker alakítójánál tett kivételt. Erre a szerepre az Alan Parker Madárkájában nagyszerű alakítást nyújtott *Matthew Modine-t* kérte fel. Aki itt is kiválóan játszik, vezeti Jokert keresztül a fázisokon a nemtörődömségtől a kétségbeesésen át a kegyetlen végkövetkeztetésig. Ehhez méltó társa Arliss Howard (Cowboy), vagy az őrületbe zuhanó újoncot sátánian alakító Vincent D'Onofrio.

Kubrick nem akar a Szakaszhoz hasonlóan rengeteg részletet elmondani Vietnamról. Ő inkább arra koncentrál, hogy felfesse a gyilkoláshoz, a háborúban való „aktív részvételhez" *vezető örvénylő, emberséget eltörlő és lealacsonyító utat.* Azt, hogy normális fiatalokból hogyan lehet parancsra vagy önmaga védelmében gyilkoló gépezetet kiképezni, amelyik működik messze az anyaország határaitól, és feltétlenül engedelmeskedik, tekintet nélkül a vérontás értelmetlen voltára. Az utat addig, hogy a fegyelmezett katona meghúzza a ravaszt, amikor egy érző-élő ember áll előtte, aki az „ellensége". Ezt pedig Kubrick mesteri eleganciával és precizitással, ugyanakkor sokkolóan teszi meg. Ahogy a Time kritikusa fogalmazta: *ez a film nézője számára egyfajta technikai K. O.*

P. S.: Figyelembe véve, hogy Kubrick egyelőre ódzkodik filmjeit eladni a szocialista országoknak — kivétel az Űrodüsszea —, a Full Metal Jacket is valószínűleg videon hozzáférhető leginkább...

Nagy Gábor

Látókör

SZAMUELY LÁSZLÓVAL beszélgetett a **VILÁGOSSÁG** idei 3. számában Sylvester András **ÁLLAM, REFORM, TULAJDON** címmel. Ha a „működőképes, versenyképes rendszer-e a szocializmus?" kérdésre válaszolni akarunk, akkor a ma létező, sematizált szocializmusképek gyökereit a hadikommunizmusnál korábban is kell keresni. A klasszikusokig visszanyúlva megállapítható, hogy gazdasági oldalról a műveikből felépíthető

szocializmusfelfogás inkoherens elemekkel

teli, és egymásnak ellentmondó intenciókat sugall. Ez azonban sohasem vált nyilvánvalóvá mindaddig, amíg a gyakorlatban hozzá nem fogtak a megvalósításhoz.

A leegyszerűsített kép történeti, ideológiai és aktuálpolitikai okait áttekintve kiderül, hogy a reformok rendszerint akkor kerülnek napirendre, amikor a gazdasági reálfolyamatokkal nem számoló gazdaságpolitika következményeként válságba, vagy ahhoz közeli helyzetbe kerül az ország. A reformok azonban csak átmeneti sikereket hozhattak, hiszen — az ideológiai, intézményi gátak miatt és azokon túl — „...a gazdasági mechanizmus reformjai soha nem kapcsolódtak össze... a gazdaságpolitika, a gazdaságfejlesztési stratégia felülvizsgálatával." Így történt ez a hetvenes években is, amikor folytatódott az az extenzív, változatlan gazdaságfejlesztési stratégia, aminek a levét ma is isszuk.

A mai reformokra vonatkozóan ez a politikai, gazdasági intézményrendszer széleskörű átalakítását követeli meg. Így például a szabadabb tőkeáramlást, a tulajdonviszonyoknak a gazdasági racionalitás alapján történő elemzését, megváltoztatását.

Ezután az egyes lehetséges reformlépésekről, a holdingról, az állam gazdaságban betöltött szerepéről beszélt Szamuely László. Véleménye szerint az államnak elsődleges funkciója a közösségi fogyasztás feltételeinek biztosítása (kultúra, közegészségügy, oktatás, infrastruktúra stb.) kell legyen. Sajnálatos, hogy éppen ezeken a területeken társadalmunk olyan lemaradásban van, hogy „...ma már ez látszik első számú akadálynak a gazdasági, tudományos, a kulturális... előrelépésben."

Összecseng e záró gondolatokkal **ÁGH ATTILA** cikke a **KRITIKA** márciusi számában **A KULTÚRA SZŰKÍTETT ÚJRATERMELÉSE** címmel. Bevezetőjében azt elemzi, hogy az ipari forradalom megkövesedett — és már születése idején is helytelen — logikája alapján a gazdaság nevében fellépő, extenzív fejlesztést végrehajtó szocialista állam hogyan pusztítja le az embervagyont, az ember tárgyi környezetét, jórészt tehetetlenül nézve a gazdaság vergődését, az eddig követett fejlesztési modell csődtömegét. Ha megkérdezzük, miért van még velünk mindig az ipari forradalom logikája, akkor az ideológiai problémákkal találjuk szembe magunkat. Így lehet csak eljutni annak az ellentmondásnak a végére, „...miszerint a szocializmus az ember a legfőbb érték elvével legitimálja magát, de aláveti az embert az extenzív gazdaságfejlesztés könyörtelen és pazarló mohóságnak...". Ez az ideológia annyit hivatkozott Marxra, hogy az általa megálmodott, kultúra elvén működő társadalom eszméjének ma már szinte nincs hitele.

Ebben a hivatalos ideológiában a kultúra a nemzeti újratermelés más tényezőivel együtt mindig a „maradék" rovatba került, a gazdasági problémák megoldását mindig az emberfejlesztés rovására igyekeztek megvalósítani. A nyomorúságos infrastruktúra azonban beépült a lepusztult körülmények között élő emberekbe, s most benyújtják a számlát,

Ez a fejlesztési modell ezenkívül a társadalom rétegződésében is keményen lecsapódott. Létrehozott egy „extenzív", képzetlen és

konzervatív nagyüzemi munkásosztályt,

amelynek érdekei szorosan összefonódtak ennek a hivatalos ideológiának a fennmaradásával, amely a munkásosztályon csak ezt az „extenzív" munkásosztályt értette. E folyamatok veszélyeire Radovan Richta cseh teoretikus már a hatvanas években figyelmeztetett.

A váltás elmaradt, s a hetvenes évek zsákutcájában ez a modell felfalta a kultúra elől a fejlesztési forrásokat, bővítetten újratermelte a régi munkásosztály világát. „Ezzel megörökített statikus emberi struktúrákat, szegényes életkörülményeket és alacsony szintű művelődési közállapotokat is...". Így aztán mára már csak a „nemzethalál" víziója maradt, s rossz, végletes indulatok szabadulhatnak el a társadalomban.

Ezután a kultúra fejlődésének kettős fékjét mutatja be Ágh Attila. Először felhívja a figyelmet arra, hogy a „kultúra" és a „nemzet" válságfolyamatai generációsan irreverzibilis folyamatok, s csak évtizedek munkájával lehet felszámolni. A kultúra első fékje az extenzív gazdaságfejlesztés kereteinek kialakítása volt, s a hetvenes évek végén megjelent a hátrafelé meneküléssel a második fék. „...mindenki tudja, hogy a nagyvállalatok megmentésére fordított és elvesztegetett százmilliárdok töredékéből a „kultúra" szinte forradalminak mondható fejlesztése megoldható lett volna." Sajnos, még ma is a régi logika szerinti extenzív restrikciót követjük, s ezért indokolt a magát marxistáknak vallók jövőnk iránti aggodalma.

KONFLIKTUS ÉS HARMÓNIA címmel a politikai és jogi kultúra összefüggéseit elemzi **KULCSÁR KÁLMÁN** a **VILÁGOSSÁG** már említett számában. Teszi ezt a paternalista vonásokkal rendelkező politikai kultúra két regionális változata, az ázsiai és a kelet-európai alapján. Először az ázsiai (Kína, Japán, Vietnam, Korea stb.) koncepciókat tekinti át, kiemelve ezen irányzatok azonosságait és megkülönböztető jegyeit. Ezután rátér az európai régió vizsgálatára a történeti-társadalmi gyökerek feltárásával. Ebben kiemelkedő szerepet játszott az elmaradottság miatti folyamatosan visszatérő adaptációs kényszer felülről lefelé irányuló reformok formájában, mely többek között fokozta a centrum súlyát a politikai rendszerben és kitermelte a politikai vezetésnek a jog iránti túlzott bizalmát. Ezt követően a szocialista rendszernek a paternalizmusra gyakorolt hatásával foglalkozik Kulcsár Kálmán.

Ekkor jelent meg a vezető politikai párt és

vezetői tévedhetetlenségének doktrínája,

mely elvileg a szocialista ideológia felvilágosodáson nyugvó hagyományaival ellentmondásban állt. E doktrína beépülése miatt a politikai rendszer centruma, alcentrumai még ma is nehezen viselik a kritikát, annak bizonyos formáit. Ez egyben a konfliktustűrő képesség alacsony szintjét is jelzi. A személyi kapcsolatok jelentőségét is megerősítette a szocialista politikai rendszer, azzal összefüggésben, hogy „...magában a társadalomban, intézményeiben és szervezeteiben az uralmi elem jóval súlyosabbá vált, mint a szaktudás eleme, s az uralmi vagy politikai elem hangsúlya mögött — egyebek között a politikai megbízhatóságra hivatkozva — gyakran éppen a személyi kapcsolatok bújtak meg."

B. J.

Buharin-konferencia a TEK-ben

Releváns-e Buharin?

Tíz egykoron meghurcolt és többségében kivégzett vezető politikust — köztük Nyikolaj Buharint, a PB volt tagját, a neves teoretikust, a Pravda és az Izvesztyija volt főszerkesztőjét, a Komintern egykori elnökét — rehabilitálták jogilag a Szovjetunióban — olvashattuk február elején a lapokban.

A Társadalomelméleti Kollégiumban megrendezett konferencia — amelyre Buharin születésének 100. évfordulója alkalmából került sor — a történelmi fontosságú rehabilitációt követően talán kevésbé tűnik úttörő vállalkozásnak, de a régóta tervezett előadássorozat mégsem veszített jelentőségéből. Hiszen a rehabilitálás — úgy tűnik — egyelőre csak formai. S bár ezzel mód nyílt Buharin műveinek kiadására, a közeljövőben nem tervezik az írások megjelentetését sem a Szovjetunióban, sem nálunk, s idő szükséges ahhoz is, hogy a könyvtárakban olvashatókká váljanak az eddig politikai-ideológiai okokból zárt Buharin-anyagok. Az októberi forradalom és a 20-as évek nemzetközi forradalmi mozgalmának Lenin után legnagyobb teoretikusa által ránk hagyott szellemi örökség ezért ma még nehezen hozzáférhető, így a Buharin elméleti és gyakorlati munkássága iránt érdeklődők bizonyára örömmel fogadták a konferencia hírét.

Nyikolaj Ivanovics Buharin 1888 szeptemberében született Moszkvában, s munkássága, egész élete e városhoz kötődött. Iskoláit is itt végezte és szülei ösztönzésére — akik szintén tanult emberek voltak — egyetemi tanulmányokat is folytatott. *Kun Miklós*, az ELTE Kelet-Európa történeti tanszéke oktatójának előadásából részletesen megismerhettük Buharin ifjúkorát. Már 1905-ben a diákmozgalom élére állt, s a forradalom eseményei meggyorsították politikai nézeteinek és elméleti gondolkodásának marxista irányú radikalizálódását. Korán belépett a pártba, s a bolsevik frakció tagja lett, ahol hamarosan szintén vezető szerepet vállalt. Az egyetemről való kizárás, s többszöri letartóztatás után 1911-ben száműzték, ám még abban az évben megszökött, s Németországba emigrált, ahol ideje legnagyobb részét a marxizmus elméleti problémái tanulmányozásának szentelte.

Vadász Sándor, az ELTE egyetemes történet tanszékének oktatója Buharinnak az I. világháború éveiben folytatott tevékenységéről tartott előadást. Buharin a háború alatt sokat utazott, s széles nemzetközi látókörre, internacionalista szemléletre tett szert. A svájci emigrációban Leninnel is összekerült, s bár Lenin vezető szerepe nem volt vitatott, az önálló koncepcióval rendelkező, markáns gondolkodású Buharin, s Lenin közt elméleti jellegű nézeteltérések alakultak ki. Ilyen vitás kérdés volt például, hogy a cári Oroszország vereségéért kell-e küzdeni, vagy pedig — Buharin nézetei szerint — erre nem szabad embereket toborozni, mert sérti a nemzeti öntudatot. Komoly vita bontakozott ki közöttük a nemzetek önrendelkezési jogának kérdéséről, s az államkoncepciót illetően is. Lenin nagyra értékelte Buharin gazdaságelméleti munkáit. Igaz, mihelyt a forradalom napirendre került, Lenin és Buharin teljesen közös álláspontra jutott, s Buharin Oroszországba történő hazatérése után a moszkvai fölkelés egyik vezetője lett. A breszti béke kérdését illetően aztán újra vitába keveredett Leninnel. Ez a régi vita folytatása volt, de végül is az európai proletariátus fegyveres megsemmisítésének buharini koncepciója a gyakorlatban megbukott.

Buharin szemlélete sajátosan különbözött Lenin közelítésmódjától. Míg Lenin elméleti analízisei állandóan a politikai gyakorlatra irányultak, addig Buharin a modellteremtés, a rendszerépítés igényével írta elméleti munkáit. Az első hivatalos marxista filozófiai tankönyv, az 1921-ben kiadott A történelmi materializmus elmélete című könyv, Buharin fontos műve, a marxi elméleti gondolatok rendszerezett kifejtése. Ennek mondanivalójáról, korabeli fogadtatásáról tartott előadást *Biró Zoltán*, egyetemünk filozófia tanszékének oktatója, míg *Szabó Tibor*, a JATE filozófia tanszékének munkatársa Buharin egész filozófiai munkásságát elemezte. A gondolatgazdag, mozgékony gondolkozású teoretikus a marxizmuson belül a mechanisztikus, naturalisztikus, szcientista irányzatot követte. Ez a mechanikus szemlélet általában is jellemző motívuma volt az orosz forradalmi gondolkozásnak, befolyásolta az egész szovjet vezetést, s még a mai szocialista társadalmak létére is kihat. A dialektika iránti érzéketlenség vezetett ahhoz, hogy a „kézikönyvben" (A történelmi materializmus elméletében) Buharin kizárja a véletlen lehetőségét a társadalom fejlődéből. A mű középpontjában az „egyensúly" fogalma áll, ennek segítségével próbálta megragadni a szerző a szocializmus sajátos vonását. Nem az anyag önfejlődéséből, hanem egyfajta harmóniából kimozdított konfliktusból vezeti le a világ fejlődését és belső mozgását. Bár nem volt szükségszerű a „kézikönyvben" kifejtett szemlélet megmerevítése, közvetlen legitimációs, hatalmi törekvéseknek való alárendelése, a mű magában hordozta politikai kiszolgáltatottságát, későbbi sorsának, a nem megfelelő politikai felhasználásnak a veszélyét. Tíz év kellett ahhoz, hogy Buharin történelmi materializmusából dialektikus materializmus váljon, s az eszmei és anyagi viszonyok kölcsönhatása, a gyakorlat világalakító szerepe megfelelő helyet kapjon műveiben.

Feszült figyelemmel

Buharin tehát hajlékony gondolkozású filozófus, de nemcsak filozófiai, hanem gazdaságelméleti munkáiban, illetve a gyakorlatot alakító gazdaságpolitikusként is képes volt túllépni régi nézetein. *Krausz Tamás*, a Párttörténeti Intézet munkatársa, valamint Menyhárt Lajos, a KLTE egyetemes történet tanszékének oktatója mint a szocializmus teoretikusát, illetve mint a NEP gazdaságpolitikusát mutatták be előadásaikban Buharint. 1920-ban még alapvetően a hadikommunizmus ideológusa volt, ekkori írásai arra utalnak, hogy véleménye szerint a hadikommunizmusból radikális fordulat nélkül lehet továbblépni a fejlődés következő szakaszaiba. A NEP bevezetése után azonban Buharin annak egyik fő szószólója lett, azonnal megértve, hogy az új gazdaságpolitika lényege a munkás-paraszt szövetség megszilárdításában rejlik. Néhány évig — Leninhez hasonlóan — ő is átmeneti eredményként értelmezte az új gazdaságpolitikát, de fokozatosan kialakult a NEP-ről, mint a szocializmushoz vezető hosszabb — ám a termelőerők fejlettségének jobban megfelelő — útról vallott koncepciója. Buharin szocializmus-felfogásának lényege, hogy a paraszti gozdálkodás fokozatosan szocialista gazdálkodássá változik. Ez a „szocializmusba való belenövés" teóriája, amelyben a gazdaságfejlesztés általa kívánatosnak tartott menetét az új mechanizmus feltételei között vázolja fel. Ez a buharini életmű leglényegesebb, legidőtállóbb öröksége, s egyben Buharin bukásának előidézője is. A teoretikus ugyanakkor felismerte a NEP periódusának legnagyobb veszélyét: a párt elbürokratizálódását, az intézményesülés, a hierarchikus szervezetek kiépülésének folyamatát. Ám éppen a parasztsággal való megegyezésben a NEP követésében kereste mindezek leküzdésének lehetőségét, a végletességektől való megszabadulás, az egyensúly megteremtésének módját.

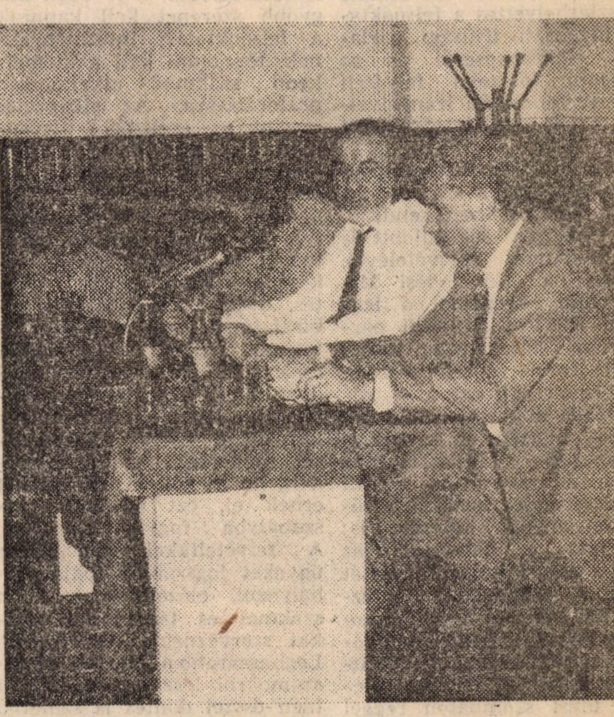

Ketten az előadók közül

Buharin egész tevékenységét a pártmunkának és a nemzetközi mozgalomnak szentelte, így egyre inkább a legkiválóbb specialisták egyikévé vált a nemzetközi munkásmozgalom ügyeiben. A széles körű pártmunkáról tanúskodó A kommunizmus abc-je Preobrazsenszkijjel közösen írt könyve, amelyben igyekszik a politikai-ideológiai előítéletektől elvonatkoztatni, s így az írás legfőbb értékét tárgyilagossága, tényszerűsége adja. 1926-ban a Komintern elnökévé választották, s három éven át, 1929-ig töltötte be ezt a tisztséget. Ebben az időszakban kifejtett tevékenységéről hallgattuk *Székely Gábornak*, a Párttörténeti Intézet munkatársának előadását. *Hajdu Tibor*, a Párttörténeti Intézet munkatársa előadásában Sztálin és Buharin kapcsolatáról, Buharin életének utolsó szakaszáról beszélt. A neves teoretikus politikai veresége már 1929-ben világossá vált: gazdasági programja — az adott külső és belső feltételek mellett — tarthatatlannak bizonyult. E program a húszas évek első felének politikai lehetőségeiből indult ki, s azokat változatlannak tekintette. A történelem bebizonyította, hogy Buharinnak nem volt igaza, mivel a konkrét politikai viszonyokat figyelmen kívül hagyta. Buharin Sztálin hatalomratörésével egyre inkább háttérbe szorult, s 1938-ban több társával együtt halálra ítélték.

Harmath Zsigmond, egyetemünk elmélettörténet tanszékének oktatója az amerikai radikális közgazdaságtan Buharin-képével ismertetett meg minket. Az utóbbi 10—15 évben az ezen irányzat képviselői által megfogalmazott sokszínű és néha szélsőséges nézetek többsége alapvetően téves a Buharinról festett képet illetően, ugyanis a teoretikus kimutathatóan kiállt mindvégig a munkásosztály vezető szerepe mellett. Nem helytállóak ezek a nézetek azért sem, mert Buharin politikai fejlődésében nem a munkásosztályból való kiábrándulása, a parasztság idealizálása vezetett a forradalom átértékeléséhez, s a parasztkérdés megítélése sem változott az életműben.

Buharinnak a NEP-pel foglalkozó gazdaságelméleti munkái nagyrészt ma is érvényesek, aktulizálhatók. Igaz — a körülmények megváltozásával — ma már lehetetlen a NEP-hez való visszatérés, mégis van a buharini elméletnek igazi öröksége számunkra: a termelőerők fejlettségi szintjén megfelelő gazdaságpolitika kialakításának követelménye, a centralizált gazdaságirányítási rendszer torzulásainak, a voluntarizmusnak és a dogmatizmusnak kiküszöbölése ma is időszerű. De óvatosan kell bánnunk az életművel, vigyázva, hogy csak a ma is releváns nézeteket gondolkodásunkba kritikailag beépülő szempontokat használjuk fel, hiszen a rehabilitálást követően fokozottan fennáll a teoretikus idealizálásának, eszméi elvtelen átvételének veszélye. Ugyanakkor hiba lenne a másik végletbe esve alábecsülnünk az életművet: hiszen Buharin a húszas évek Leninhez fogható formátumú gondolkodója, aki nézeteinek időtállóságát, máig fennálló jelentőségét elméleti igényességével, az elmélet rehabilitálására való őszinte törekvésével alapozta meg.

A konferencia utolsó napján *Szilágyi Ákos* és Krausz Tamás részvételével, Bíró Zoltán vezetése mellett élénk, komoly vita és beszélgetés alakult ki a Szovjetunió múltját, jelenét, a szocialista fejlődési út alapvető kérdéseit illetően. Erről következő számunkban olvashattok majd.

Pápai Szilvia

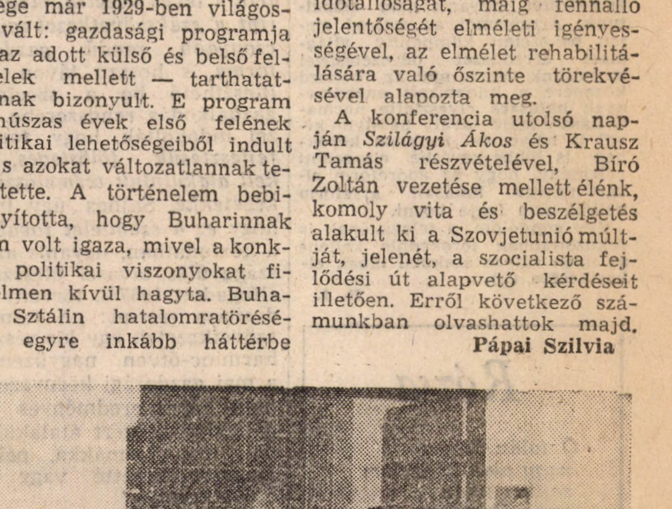

Népes hallgatóság a TEK-ben

Ifjúsági parlament és felvételi rendszer

Pusztai Ferenc művelődési miniszterhelyettes a felsőoktatási alágazati ifjúsági parlament előkészítéséről és az egyetemi, főiskolai felvételi rendszer fejlesztési irányelveiről tartott sajtótájékoztatót április 11-én.

A felsőoktatás ifjúsági parlamentjét április 22. és 24. között Veszprémben rendezik meg, több mint 300 küldött és sok meghívott részvételével. Elsőként a Művelődési Minisztérium beszámol a legutóbbi (1983-as) ifjúsági parlamenten elfogadott intézkedési terv végrehajtásáról, majd ismertetik azt a — közeljövőben a kormány elé kerülő — koncepciót, amely a felsőoktatás fejlesztésének cselekvési programját készíti elő. Napirendre kerül a felsőoktatás anyagi helyzete is: szó lesz a hallgatók, az oktatók és a kutatók helyzetét javítani szándékozó intézkedés(terv)ekről. A tanácskozást a tervek szerint a hagyományos rendszerben bonyolítják le: a péntek délutáni plenáris ülést szombaton reggel újabb plenáris követi, majd intézménytípusonkénti szekcióülések lesznek, s vasárnap plenáris üléssel, az állásfoglalás megvitatásával, elfogatásával ér majd véget a tanácskozás. Mindez természetesen csak előzetes elképzelés az ügyrendről, a programról a tanácskozási technikáról maga a parlament dönt majd.

Az egyetemi, főiskolai felvételi rendszer fejlesztésének irányelveit már eddig is hosszú előkészítés, vita előzte meg. A jelenlegi szisztémát feszültségek, ellentmondások jellemzik, annak ellenére, hogy a közelmúltban több mint 100 változtatással próbálták javítgatni.

A 90-es évekre a demográfiai csúcskorosztály eléri a felsőoktatási intézményeket. Csupán emiatt 20-25 százalékkal kell majd fölemelni a felvételi keretszámokat, miközben az érintett korosztályok beiskolázási arányát is jelentősen emelni kellene. A keretszámok intézmények, intézménytípusok szerint differenciált emelése már 1989-ben megkezdődik, természetesen a szakemberszükségletet és az intézmények kapacitásait is figyelembe véve. A hátrányos helyzetűek segítéséről továbbra is gondoskodni kell — mondta Pusztai Ferenc —, ennek fő módja a jövőben a középiskola éveiben kiemelten segített felkészülés lesz.

A szelekcióban a jövőben nagyobb szerepet kell kapniuk a felsőoktatási intézményeknek, törekedni kell a kiemelkedő szakmai alkalmasság praferálására. Az elképzelés szerint az érettségi szerepe nőni fog, már 1989-től nő a pontok kiszámításakor az érettségi, a felvételi tantárgyakból elért eredmény súlya. Ugyanekkortól az egyetemek és a főiskolák hatáskörébe kerül a felvételi döntés, övék a fellebbezések elbírálásának joga is, a minisztérium egyedi elbírálással csak egy szűk keretszámról dönt majd. Továbbra sem kívánják leírni a preferáltak köréből a magas kitüntetéssel rendelkező szülők gyerekeit, ha megfelelő pontszámot érnek el, ezt azonban jogszabályba fogják rögzíteni. A felvételikkel kapcsolatos ügyeket jogszabály fogja szabályozni, előzetesen azonban szakmai és társadalmi vitákat szerveznek a tervezetről. Leghamarabb a felvételi keretszámokról lesz szó, s ezekről idén ősszel döntés is születik.

M. G.

Gyűjtés a romániai menekülteknek

A Romániából hazánkba érkezők számára gyűjtést szervez az egyetem Vöröskereszt-alapszervezete. A tisztított ruhaneműt és egyéb adományokat a szervezet aktivistái veszik át április 25—29 között, 10 órától 14 óráig a főépületben, a Kinizsi utcai épületben és a Ráday kollégiumban. A pénzadományokat *Endrődi Ilonának* lehet átadni a 211-es helyiségben. A szervezők kérik, hogy a szervezeti egységek lehetőleg összegyűjtve, egyösszegben adakozzanak, de az egyéni felajánlásokat is szívesen fogadják. Az egyetemen összegyűlt pénz sorsáról folyamatos tájékoztatást ad a Vöröskereszt alapszervezete a KÖZGAZDÁSZ-ban.

A szakszervezet kereskedelmi kari vezetőségének javaslatával egyetérve a szakszervezeti bizottság csatlakozik a Vöröskereszt kezdeményezéséhez. A testület felkéri a bizalmiakat és a szakszervezet tagságát, hogy az akcióban vegyen részt.

Az első adomány

Az 1848-as forradalom 140. évfordulója alkalmából a Közgazdász és az Economix Kisszövetkezet irodalmi pályázatot írt ki. A pályázatot Takáts Attila III. évfolyam nemzetközi szakos hallgató nyerte, aki 3000 forintos díját felajánlotta a hazánkba érkező erdélyi magyarok megsegítésére.

— *Bár ismerőseim közül többen nem értettek velem egyet ezen elhatározásomban, de én úgy éreztem, hogy az akiben van némi jó értelemben vett magyarságérzés, annak most erejéhez mérten segíteni kell. Nem tudom megérteni, hogy sokaknak amiatt kell elhagyni hazájukat, amire én büszke vagyok — magyarságuk miatt* — fűzte gondolatait Takáts Attila elhatározásához.

JAZZFESZTIVÁL

A Közgáz Jazz Klub április 15—17. között tartotta nagy sikerű, nemzetközi rendezvényét. Ezen a magyar élgárdán kívül — itt volt többek között Szabados György, Dresch Mihály, Grencsó István, Baló István, Geröly Tamás, Benkó Róbert, Kovács Ocsi —, Kelet-Európa világhírű művészei is részt vettek. Így Vlagyimir Csekaszin Quartettje Vilniusból, Conrad és Johannes Bauer, Helmut Joe Sachse, Dietmar Diesner és a FINE együttes az NDK-ból.

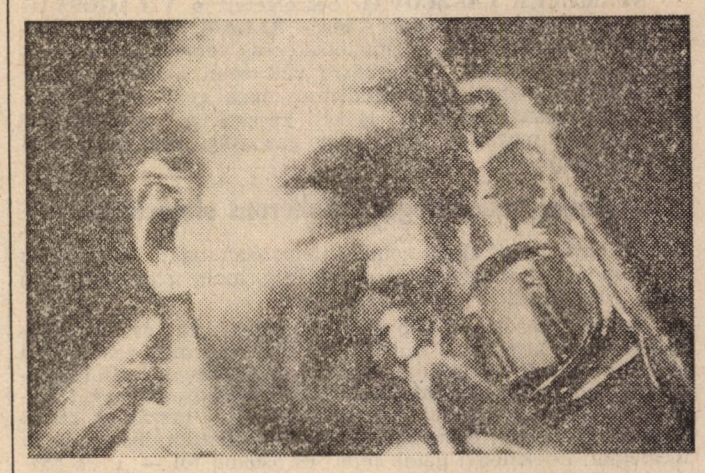

A hosszú, őszes hajával Buffalo Billre emlékeztető Conrad Bauer, a világ egyik legjobb pozanosa

Vlagyimir Csekaszin

Helmut Joe Sachse

„Nem a cégtáblát kell átfesteni!"

Legutóbbi összejövetelünkön, március 3-án *Csipkó Sándort* üdvözölhettük körünkben, aki a *keceli Szőlőfürt Mezőgazdasági Szakszövetkezet elnöke*, s e funkciója mellett Bács-Kiskun megye egyik *országgyűlési képviselője*. Vitaindító előadásában *a szakszövetkezetek eddigi életútját elemezte.*

A szakszövetkezetek jogelődjeit 1959—61 között *a második szövetkezesítési hullám keretében hozták létre.* Ekkor az egyes típusú termelőszövetkezeti csoport nevet kapták, mai elnevezésük 1968-tól vált általánossá. Mielőtt rátérnénk az előadás mondanivalójára, ejtsünk néhány szót *a szakszövetkezetek működéséről.*

A szakszövetkezeti tagok földjük jelentős részét *nem közösen művelik*, erőteljesen

megmaradt a mezőgazdasági jelleg.

A tagok, gazdálkodásukból származó *árbevétel 10 százalékát a közös gazdaság fejlesztésére fordítják.* A közös tevékenységek *nagyobb volumenű felfutására a 60-as évek első és a 70-es évek második felében került sor.* Ezen időszakokban a tagok befizetéseit jelentősen bővítették az állam támogatásai is. Szintén erre az időszakra tehető az árutermelés fokozódó térhódítása is, amivel sikerült elérni, hogy a legutóbbi évtizedet alapul véve, *a területi termelékenységi mutatók rendszeresen meghaladták a termelőszövetkezeti átlagot.*

Az utóbbi ténnyel is bizonyították életképességüket a szakszövetkezetek, *rácáfoltak arra a téves nézetre, mely szerint a szakszövetkezet egy alacsonyabb rendű gazdasági forma*, s hosszú távon nem illeszthető be a szocialista gazdálkodás rendszerébe. Ezzel indokolták, hogy *további fejlesztésük fölösleges, át kell alakulniuk termelőszövetkezetekké.* Sajnos úgy tűnik, hogy *ez a szemlélet tovább él* a köztudatban, ugyanis az országgyűlés tavaszi ülésszakán elfogadott 1967/3. törvény módosítása szerint: „A termelőszövetkezetek egy kis része — harminc-ötven nagyüzem — a mai gazdasági környezetben nem képes eredményes gazdálkodásra, ezért átalakulhatnak más formákká, például szakszövetkezetté vagy kisszövetkezetté."

Azaz csak a veszteséges, rosszul gazdálkodó termelőszövetkezeteket illeti meg ez a lehetőség. *Az átalakulás nagyobb büntetés, mint a szanálás, vagy a felszámolás?*

Itt már érintettük az előadói gondolatokat, azaz, hogy *a gazdaság cégtáblájának átfestésével nem lehet megoldani a gazdálkodás problémáit, ha minden más változatlanul marad.*

A mezőgazdasági szakszövetkezetek száma az 1970 és 1984 közötti időszakban 243-ról 62-re csökkent. A csökkenés okaként hozható fel, hogy az 1975. évi egyedi felülvizsgálat felszínre hozta, hogy a *szakszövetkezetek közötti differenciálódás lényegesen nagyobb mérvű, mint a termelőszövetkezetek között.* A fejlesztés útját a központi szervek több helyen a szakszövetkezetekkel, illetve a termelőszövetkezetekkel való *egyesülésben jelölték meg.* A hibás felfogásból eredően sok helyen *gyorsabb volt ez az átszervezési folyamat, mint amit a gazdasági célszerűség indokolt volna.* Végeredményben ezek a mai szakszövetkezetek már nagyüzemi jelleggel működnek.

A szakszövetkezetek *általában a rossz termőhelyi adottságú területeken gazdálkodnak.* Összevetve eredményeiket a hasonló körülmények kel, bizonyítható, hogy az előbbiek *életképesebbek a vizsgált területeken az alaptevékenységet alapul véve.* Magyarázatként megemlíthetjük, hogy az említett földek táblásításra kevésbé alkalmasak, jellemzőjük a nagyfokú tagoltság (a tanyák, szétszórt gyümölcsösök és művelésre alkalmatlan területek miatt). A szakszövetkezetek viszont szabadabban dönthetnek a közös művelés mértékéről, ezzel is növelve a művelésbe vont területek hatékonyságát.

A tagi gazdaságok a használatukban maradó területeken, *érdekeltségükből kifolyólag, intenzívebb és hatékonyabb* termelést folytatnak. Vagyis a szakszövetkezeti tagok körében erősebben

érvényesül a jó gazda gondossága,

mint a „félállamiság" jegyeit magán viselő termelőszövetkezeti tagság között. A szakszövetkezeti tagok *lényegesen nagyobb termelési értéket állítanak elő a tagi gazdaságban, mint amire a háztáji gazdaság képes.* Az eltérés a nagyobb területre alapozódik, s ez biztos hátteret jelent a szakszövetkezetek közvetítő értékesítése számára. A *felvásárlásokból származó árbevétel* sok esetben *meghaladja a közös tevékenység árbevételét.*

Az előadás aktív résztvevői voltak *meghívott vendégeink*, akik a *MEM*, illetve a *Politikai Főiskola* állásfoglalását és saját véleményüket tolmácsolták az adott témában. *Megismerkedhettünk a szakszövetkezeti mozgalom történelmével* és képet kaphattunk a *mai átalakulási folyamatról, problémákról.* A gyakorlati élet példáival színesítették, támasztották alá az előadó megállapításait.

A népgazdaság stabilitásában fontos szerephez jut a mezőgazdaság. E feladatának csak megfelelő érdekeltség mellett, a tagok hatékony integrálásával tehet eleget. Ennek jó példáját találhatjuk meg a szakszövetkezetek esetében. Összegezésképpen megállapíthatjuk, hogy *e szövetkezeti forma, a gyenge termőhelyi adottságokat figyelembe véve, hosszútávon is életképesnek tekinthető.* Zavartalan működésének *feltétele* azonban az, hogy *a termelési szerkezet állandó korszerűsítése, a termőföld racionális kihasználása mellett* elengedhetetlenül *szükséges a közös gazdaság és a tagi gazdaság optimális arányának összhangja.*

Balog László
Majoros Csaba

Felhívás

A JATE Galiba Kör 1988 őszén Szegeden megrendezi a társadalomtudományi öntevékeny csoportok országos találkozóját (a pontos időpontot később határozzuk meg).

Felhívjuk az ország egyetemein, főiskoláin működő politikai, társadalomtudományi öntevékeny köröket, csoportokat, hogy vegyenek részt a találkozón egymás munkájának jobb megismerésére és kapcsolatok kialakítása érdekében.

A kétnapos rendezvény tervezett programja: Első nap: — a csoportok bemutatkozása, tapasztalatcsere; — előadások a politikai rendszer helyzetéről, illetve az előadások vitája. Második nap: — az ifjúságpolitikai kérdésekre, a KISZ szerepének megvitatása; — új, az öntevékenységre épülő egyetemi érdekképviseleti rendszer tervének kidolgozása; — közös állásfoglalás, illetve nyilatkozat elfogadása.

Kérjük, hogy minden csoport, kör, amely részt kíván venni a találkozón, e szándékát — javaslataival, tervezeteivel együtt — levélben jelezze a következő címre: JATE Galiba Kör, Szeged, 6701. Pf. 674.

Galiba Kör

Tévedés

A televízió A Hét c. műsorában, április 3-án elhangzott egy beszélgetés két meghívott vendég részvételével a pártértekezletre kiadott előzetes állásfoglalás kapcsán. Ebben a riportban a kérdező szájából hangzott el először az a kijelentés, hogy az adó- és **árreformon túlvagyunk**, most következő feladatunk a bérreform. Ezt következetesen megerősítették a meghívottak is.

Így valószínűleg véletlenül, de **súlyos** szakmai tévedés hangzott el a nagy nyilvánosság előtt. Az adóreformhoz kapcsolt termelői- és fogyasztói „árrendezésekkel" **árreformot** ugyanis **nem csináltunk.** Árreformot az évtized elején bevezetett kompetitív világpiaci árrendszer bevezetésével hajtottunk végre, ami az évtized közepére a kilobbizott engedmények hatására elvesztette normativitását, majd tavaly hatályon kívül is helyezték. Szakmai körökben is többé-kevésbé elfogadott vélemény, hogy az adóreform elvárt pozitív hatásait árreform nélkül nem fogja hozni.

Úgy gondolom, a televíziónak is fokozottabban törekednie kellene az ilyen súlyos szakmai hibák elkerülésére (is).

B. J.

Rózsa

Ő talán Rózsa
vagy csak képzelem
sejtem talán
vagy álmodom
az illata ugyanúgy
mint a rózsáké
és szép is
ha meztelen
ő a szél udvarlója
ő az enyém
és mindenem
ő az éjszakáé
ott is él
boldogan
ő nem csak
gyönyörű szál virág
ő valóságos szerelem

KDC-program

A KDC április 22-i műsora: Török Ádám + MRC/NO koncert. Vendég: Zalatnay Sarolta; Film: 1. Szemet szemért, amerikai film, főszereplő Chuck Norris, 2. Madonna — The Virgin Tour — Live '85. Diszkó, kaszinó, teaház fagyizó, egérderby.

Szakrális és profán

Folytatódik a Rajk Szakkollégium valláslélektani előadássorozata. Az előadásokat M. Eliade munkái nyomán *Ranschburg Ágnes és Fehér J. András* kreativitáskutatók tartják, minden *szerdán 17 órától a Makarenkó utca 20 II/19-es szobájában.* A hátralévő témák:

április 27. Az anyag mitológiája alkimista mítoszok tükrében;

május 4. Az energia mitológiája, archaikus jógairányzatok;

május 11. Elődök és utódaik kommunikációja, avagy a szán-fa mítosza;

május 18. M. Eliande és kortársai: az életmű kisugárzása.

S végül egy kedvcsináló idézet: „...a szent tér és az emberi lakóhely rituális felépítése, a különböző vallásos időélmények, a vallásos embernek a természethez és az eszközök világához fűződő kapcsolatai, magának az emberi életnek a szentsége, és az a szakralitás, amely életfunkcióhoz tapadhat... mekkora szakadék választja el a vallásos tapasztalást a profántól, mivé vált a város és a ház, a természet, az eszközök és a munka a modern ember számára. A modern tudat valamely fiziológiai aktust pusztán a szerves élet jelenségének tart, a vallásos ember számára azonban ez sohasem csupán fiziológiai, hanem „szakramentum": a szenttel összekapcsolódó, vagy azzá váló..."

„Adj magyarságot a magyarnak"?

A KISZ KB Egyetemi és Főiskolai Tanácsa, a Művelődési Minisztérium, az ÁISH és a História szerkesztősége üdvözlésre méltó vetélkedőt hirdetett a felsőoktatás hallgatói számára. A megadott téma hazánk XIX—XX. századi történelme.

Ma, amikor történelmi és nemzeti tudatunkat próbáljuk újraértékelni, egy ilyen kezdeményezés rendkívül értékes lehet. A vetélkedőre 3 fős csapatokat hív, tudásuk, felkészültségük összemérésére. Az elődöntőkre május elején kerülne sor, amelyen írásbeli tesztek, villámkérdések, felismerési és szituációs játékok döntenek a továbbjutásról. A verseny többi részére már őszszel kerül sor, melynek záróponja a TV által is közvetített, a Budai Várban megtartandó országos döntő lesz. A nevezési határidő azonban április 15-én lejárt.

A szervezés, úgy látszik, a föld alá szorult, egyébként hogyan magyarázhatjuk azt a tényt, hogy egyetemünk összesen 3 plakátot kapott, amely ráadásul az egyetemi plakáterdőben terepszínűvé vált. Hál' istennek ez nem jelentett problémát, ugyanis jelentkezési lap nem érkezett, az egyetemről személyesen mentek el ilyenekért. Mi hiszünk abban, hogy az egyetemről, ahol az egyik felvételi tárgy a történelem, nem csak 18-an szeretnének bekapcsolódni e céljaiban nagyszerű vetélkedésbe. Ha az egyetemisták-főiskolások jelentkezését várják, joggal lenne elvárható, hogy legalább az egyetemi lapokat hangsúlyosabban tájékoztassák.

Számunkra az sem érthető, miért ez a nagy sietség, hiszen mindenki tudja, hogy mi, hallgatók, vizsgaidőszak előtt állunk. Ha valóban sikeres és tartalmas vetélkedőt akarunk, jól felkészült egyénekkel, az mindenesetre szerintünk alaposabb előkészítést igényelt volna, s legalább a nyarat meghagyva a felkészülésre. Így a nem „profi" történészek majdhogynem kizáratnak.

Bár az elődöntő időpontját nem tudjuk kitolni, arra bátorítunk mindenkit, aki szeretne jelentkezni, próbálkozzon az elkövetkezendő néhány napban a KISZ KB EFT titkársága telefonszámán: 203-610, vagy 403-940/140, 170-es mellék.

Homecz István—
Matos Zoltán

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093 Budapest IX. Dimitrov tér 8.
Telefon: 174-548
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
Felelős kiadó: VÁGNER FERENC vezérigazgató
88—4459. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÜNDES ZOLTÁN vezérigazgató